● חנוכה – ת·ר·צ·ג ●

ספּעציעלער בנות־נומער פון בית־יעקב־זשורנאַל

דער קומדיקער נומער פון „בית יעקב" 98, וועט אינגאַנצן זיין גיווידמעט די בנות־אידעע און איר ארגאניזאציע.

אַלע ליטעראַרישע ארבעטן אין דעם נומער, זאָלן זיך אָפּגעבן מיט דער אידעע פון דער רעליגיעזער יידישער טאָכטער.

אַלע ארגאַניזאַציעס דאַרפן שוין צוזאַמען מיט באַשטעלן אַ גרעסערע צאָל עקזעמפּלאַרן פון דאַזיקן וויכטיקן און אינטעריסאַנטן נומער. די, וואָס וועלן זיין שולדיק פון פריערדיקער שיקונג, זאָלן דעם נומער אין טיין פאַל נישט באַקומען. עס פון אויך ניטיקט הערן באַשטעל־קאַרטלעך!

ב"ה, לאדוש־קראַקע־ראַמאַטע. כסלו תרצ"ג

חַנוכה

מַתִּתְיָהוּ

...אוֹן עס איז גיהויעָ, וועָן מַתִּתְיָהוּ איז אַלט גיוואָרן און זיינע טעָג האָבן זיך דערנעָנטערט צום טויט האָט ער גירופן זיינע זין און האָט צו זיי אַזוי גיזאָגט:

— עס קומט אָן אַ שלעכטע און אַ ביטערע צייט, אַ צייט פון צָרות און שטראָף פאַר יִשְׂרָאֵל. דערום שטייט אויף, מיינע זין, און נעמט זיך אָן פאַר דער תּוֹרה פון אונדזער גאָט!

זער ג–ט! שטעלט־איין אייער לעבן פאַרן בונד פון אונדזער ג–ט! גידענקט אָן די מַעשים, וואָס אייערע עלטערן האָבן פאַרצייטנס גיטון, און דאָס זאָל אייך זיין פאַר אַ רוים און אַ שטאָלץ אויף אייביקע דורות. אַבְרָהָם אָבִינוּ איז גיפּרוּאוועט גיוואָרן, נייערט ער איז גיבליבן אַ מַאמין אין ג–ט – איז עס אים גירעכנט גיוואָרן פאַר אַ גרויסקייט. יוֹסף האָט אָפּגיהיט ג–טס גיבאָט בשעת זיינע ליידן, איז ער דערפאַר גיוואָרן גיביטער פון מִצְרַיִם. פינחס האָט גיאייפערט פאַר ג–ט – איז אים די כהונה אויף אייביקע יאָרן. יהוֹשע האָט גיפאָלגט ג–ט – איז ער גיוואָרן עלטסטער און האַר איבער יִשְׂרָאֵל. כָּלֵב האָט גיזאָגט דעם אֱמת פאַר אַלימין אין די אויגן – איז ער באַלוינט גיוואָרן מיט אויסגיוויילט גוטס. דָוִד איז גיגאַנגען אויפן ריכטיקן וועג – איז אים דער טראָן גיגעבן גיוואָרן פאַר אַן־אייביקער ירושה. אֵלִיָּהוּ האָט גיאייפערט פאַר זיין ג–ט איז ער אויפגישטיגן אין הימל.

חֲנַנְיָה, מִישָׁאֵל וְעַזַרְיָה האָבן בְּטָחוֹן אָן ג–ט – זענען זיי ניצול גיוואָרן פון קאַלך אויוון.

און אויך דָנִיאֵל איז צוליב דער ערלעכקייט פון זיין האַרץ אַרויס גאַנץ פון דער לייבן־גרוב. „דעריבער–אויב איר וועט זיך אָנקוקן אויף די פאַסירונגען פון יעדן דור און דור, וועט איר זיך דערוויסן, אַז ווער עס האָט בְּטָחוֹן אָן ג–ט, דער ווערט אַרומגירינגלט מיט גינאָד. און אַצינד זאָלט איר נישט מוֹרא האָבן פאַרן גרימצאָרן פון רָשָׁע. וואָרן זיין גאַנצער כבוד איז אַזוי ווי דער הישערייס, אויפן פעלד. הייַנט קומט ער אויף און שטיגט־אויף און וועט גרעסער און גרעסער–און מאָרגן איז שוין פון אים קיין זכר נישט. און וועט ער קערט זיך אום אין זיין ערד אַריין – בלייבט פון אים קיין גידעכיניש נישט איבער. און דעריבער, זייט מונטער, מיינע זין, און שטאַרקט אייער האַרץ אין ג–טס תּוֹרה, און ג–ט וועט דערהייבן אייער אָנזעען"...

די צַוָּאה פון מַתִּתְיָהוּ כּוֹהֵן־גָּדוֹל

איר זאלט טון פינקטלעך!

פון בנימין זוסמאן

מ־האט ביי אונדז זייער א סך גיזינדיקס, נישט באיאוסטזיניק, אויסן גיבוי פון חינוך: מ־האט נישט פארשטאנען דעם אמתן מיין פון פראקטישער דערציאונג, נאר מ־האט איבערגיגעבן די קינדער צו יעדן וואס האט אויסגעשטרעקט די הענט זיי צו נעמען.

מ־האט נישט פארשטאנען, אז א קינד איז גלייך צו א צארטע בלום, וואס דארף זארגפעלטיק גיפלעגט ווערן אין מוז שטיין אונטער דער שטענדיקער אכטער. וואצע פון א גיניטן פאכמאן.

א סך, א סך, האט מיין ביי אונדז גיזינדיקס און פארנאכלעסיקט אויסן גיבוי פון חינוך...

מיר זענען דא נישט אייסן צו זאגן עמיצן א פרק מוסר אדער קריטיקירן וועמען ס־איז, איבער דעם וועלן מיר נישט זוכן קיין פעלערן און קיינם גארנישט פארוראכן. גיגוג. אז השית האט ג האלפן און מיר האלטן שוין אזוי ווייט, אז מ־האט סוף־כל־סוף גיעפנט די אויגן צו קוקן דעם אמת אין פנים אריין און מ־האט זיך א ריר ניטן מתקן צו זיין דאס וואס מע דארף מתקן זיין.

מיר ווילן דא זאגן א פאר ווערטער אויף אדרעס פון אונדזערע חשובע ב״י לערערנס. וואס אין זייערע הענט גיבן מיר איבער דאס טייערסטע און דאס בעסטע וואס מיר פארמאגן: די פאלקס־אוצרות, דעם יינגן דור — דעם אויגאפגארד פון אינדזער אומה.

מיר האלטן א צינד אין דער צייט, ווען דער ב״י־סעמינאר שיקט ארויס 60 לערערנס, 60 לעכט־צינדערנס צו באלייכטן דאס חשוכות, וואס הערשט נעבעך אין דער יידישער גאס.

ס־איז כאראקטעריסטיש און, סימבאליש ביז גאר, וואס גראד אין די דאזיקע טעג קומט אויס ארויסצושיקן די אבסאלוטענטס פינס סעמינאר אין די פאר זיי באשטימטע ערטער.

אין די דאזיקע טעג צינדן מיר לעכטלעך און מיר שיקן ליכט צו דער פרייער גאס פאר נאר דער וועלט. „ליכט״ — דאס איז א סימבאל פון בילדונג, וויסנשאפט, אידעאליזם, אידעאליזם און בענקשאפט צום אייביק שיינים, צום אייביקן ליכטיקן און הייליקן.

די „רערן״ פון דער מנורה זענען א קיינג די חכמות העולם, א קיינג די אורות פון דער וועלט.

דער עיקר איז אבער די מיטלסטע רער, דער „פנים״ פון דער מנורה, דאס איז גימיינט: די חכמה פון דער הייליקער תורה. די איבריקע זענען נישט מער ווי א מיטל צום ציל, צו דע־גרייכן דורך זיי צו דער העכסטער ידיעה, צום דעת עליון. „אל מול פני המנורה״ אלץ דארף זיין גיצילט צום עיקר, צו דער נקודה הפנימית.

דאס צינדן דארף זיין מיט גינויער פינקטלעכקייט, לויט דעם רצון פונים יוצר המאורות, אן בייזע פונות און אן פארדרייטע טענדענצן.

„הוי השמים אור לחשך וחשך לאור״ — ווי איז צו יענע מענטשן, וואס זענען אזוי קליין־קעפדיק אין לאזן זיך פארפירן פון ביינווייליקע מסיתים און מדיחים און גיין נאכן שיין פון פארפוילטע פארפיר־שיינדלעך! נאך ערגער איז אבער מיט די פארפירער גופא, מיט די מענטשן וואס וויסן פונים באשעפער, נאר זיי טון אלץ פארדרייען מיט א בייזער כונה און זיי זאגן אויף „נאכט״ — „מאנ׳ ויעש כן אחרן״ — אחרן דער סימבאל פון גוטסקייט און פון וויסן. דער אויסדערוויילטער פונים יידישן פאלק, וואס זיינע אויגן זענען נישט פארטונקלט גיוואָרן פון דער קאקעטעריי און פונים בילדן ראַדיקאליזם פונים פריי־גייסט, ער כאכט עס מיט דער גינויער פינקטלעכקייט און אין דער בעסטער ארדענונג.

רש״י זאגט: „להגיד שבחו של אחרן שלא שינה״ — עס ווערט דעם גרויסן לערער, אחרן, צוגישריבן א שבח, דערפאר וואס ער האט אנגיצינדן די לעכט בשלימות און ער האט גארנישט פארענדערט.

פאראן איין יידישער גישיכטע, ווען יידן זענען זיך נוהג ביים לעכט־צינדן אזוי ווי ס־דארף דער וועג און קלאר זענען אונדזערע שטרעבונגען: טאמער איז מין אבער משנה פונים אנגיצייכנטן פלאן פון מסורה־אבות און מע טוט פארדרייען דעם אופן פון דער הדלקה, האלט מען נאר אין בלאנדושין און מע ווייסט נישט וואוהין צו גיין און וואס צו טון. אין דער לעצטער צייט איז דאס יידישע לעבן גיוואָרן פארטונקלט און אפניקילט פון די מאדערנע פארפיר־שיינדלעך. די יידישע קינדער ווערן אראפגיפירט פונים דרך הישר און זיי בלאנדושין נעבעך אין די גויאישע מדבריות. די גיפאר ווערט וואס אמאל שטארקער און ג — ט ווייסט, ווי אזוי מע וועט דאס איבערלעבן. אין אזא צייט איז א חוב אויף דער לערערשאפט פונים יינגן דור צו לייכטן און צו דערוואַרמען די הערצער פון די יידישע קינדער צו אונדזער תורה און צו אירע הייליקע מצות.

מיר ווענדן זיך צו אייך, חשובע ב״י לערערנס, וואס איר זענט אויסגישיקט גיוואָרן צו פארשפרייטן דאס אמתע ליכט. איר זאלט טון אייער ארבעט בשלמות!

איר זאלט טון פינקטלעך!

ביי דער הייליקער מנורה שטייט גישריבן: „בהעלתך את הנרות״ נישט „בהדלקתך״.

אז די וועסט אנצינדן, נאר „בהעלתך״, ווען די וועסט אויפהענגען.

עס איז נישט גינוג, ווען מע טוט אנצינדן די לעכט און מע גייט זיך אוועק, צו לאזן, אז דאס ליכט זאל פארלאשן הערן און אויסגיין. נאר מע דארף אזוי לאנג צינדן „עד שתהא שלהבת עולה מאלי״ ביז דער פלאם ווערט דערהויבן פון זיך אליין. מע דארף אזוי לאנג לערנען און פארשפרייטן די הייליקע אידעאלן פון דער תורה־אמת, ביז דאס גאנצע יידישע פאלק וועט ווערן אדורכגיגומען מיט דורכלויכטונג און באשטראלט פונים מאור שביהדות. השובע לערערנס, איר זאלט נישט אפשטיין, נאר איר זאלט צינדן און לייכטן אזוי לאנג, ביז ס־וועט ווערן ליכטיק אין אלע ווינקעלעך פון בית־ישראל

איר זאלט גארנישט משנה זיין, נאר צילן צו דער נקודה הפנימית. אן ייִשיקע כוונות און אן פנים. לויט דעם רצון פון דער חכמה העליונה, וועט איינער נאמען אייביק גיבענטשט ווערן און דערמאנט זיין צו לויב און צו פראכט, אזוי ווי דער נאמען פון דער היסטארישער „יהודית״, וואס איר נאמען ווערט גיטראגן אויף די ליפן פון אלע גשטרייע יידישע טעכטער אין די דאזיקע טעג.

אונדזער ציל

(אנ־ענטפער דעם ה. ש. נאדלער)

אינים חינוך־נומער פון בית־יעקב־זשורנאל, ווענט זיך ה׳ נאדלער מיט אנ־אפעל צו דער פירערערן פון בית־יעקב, ווענן פיזישער דערציאונג ביי אונדז.

אלס לערערן פיל איך זיך מחויב דעם ה׳ נ. צו געבן א תשובה: ווי ס־מיין, איז ה׳ נ. נאָענט צו אונדזער באַוועגונג, אנדערש, וואלט דאך אים נישט אינטערעסירט וואס ביי אונדז טוט זיך. עס זעט אבער אויס אז ה׳ נ. איז ווייניק אינפארמירט וועגן דעם עניין ביי אונדז, ווייל אין אמתן, ווערט ביי אונדז יא גיזארגט פאר שמירת הגוף, נאר מיר מאכן נישט דערמיט קיין טאראראמ מיר פלעגן נישט קיין ספארט־קולט, ווי עס וויל אבר אליין נישט זעען דער מחבר פון „זייט גיזונט״. דאס איז ביי אונדז בלייב א מיטל צום ציל, און נאר אויף אזוי פיל, וויפל ס־פארדערט זיך דאס מ נשלעכע גיזונט־זיין אין דער יוגנד.

אין די ב״י שולן מיט זעלטלעכע לימודים, ווערט גימאכט גימנאסטיק, ווייל דאס גייט אריין אין אלגיימיינע פראגראם. ס־רוב ב״י שולן זענען אבער נאר, אזוי גירופענע קורסן און דיינן אויסשליסלעך פאר לימודי־קודש. די קינדער פארברענגען דעם גרעסטן טייל פון טאג אין די פאלקס־שולן, וואו גימנאסטיק פארבענעמט אנ־אנזעעוודיק ארט איינים פראגראם, פארשטייט זיך, אז ס־וואלט גיוועזן אנ־אפסורד צו געבן דעם קינד עטאס דאס וויכטיקע, דאס אייגנטלעכע, צו וועלכן ציל די ב״י קורסן זענען יגשאפן — גימנאסטיק.

עס פרעגט זיך:

אלס כדאי גיווען דאס גאנצע מסירת־נפש, וואס איז ביז יעצט אריינגיגיגט גיוואָרן, און וואס ווערט ווייטער גיפלעגט; בכדי צו פארזארגן די קינדער אין בית יעקב מיט ספארטז־צו־וואס זאלן זיי ביי אונדז וויידערהאלן דאס, וואס זיי באקומען יעדן טאג אין דער אלגיימיינער שול.

פון־דעסט־וועגן, אלס דערציאונגס־הייס, זארגן מיר אויף אין דער ריכטונג, ווי מען זאל לערנען אין דער שול, אז דאס יידישע לעבן גיוואָרן פארטונקלט און אפניקילט אין דער לעצטער צייט אין דאס יידישע לעבן גיוואָרן פארטונקלט און אפניקילט פון די מאדערנע פארפיר־שיינדלעך. די יידישע קינדער ווערן אראפגיפירט פונים דרך הישר און זיי בלאנדושין נעבעך אין די גויאישע מדבריות. די גיפאר ווערט וואס אמאל שטארקער און ג — ט ווייסט, ווי אזוי מע וועט דאס איבערלעבן.

אין אזא צייט איז א חוב אויף דער לערערשאפט פונים יינגן דור צו לייכטן און צו דערוואַרמען די הערצער פון די יידישע קינדער צו אונדזער תורה און צו אירע הייליקע מצות.

מיר ווענדן זיך צו אייך, חשובע ב״י לערערנס, וואס איר זענט אויסגישיקט גיוואָרן צו פארשפרייטן דאס אמתע ליכט. איר זאלט טון אייער ארבעט בשלמות!

איר זאלט טון פינקטלעך!

ביי דער הייליקער מנורה שטייט גישריבן: „בהעלתך את הנרות״ נישט „בהדלקתך״.

אז די וועסט אנצינדן, נאר „בהעלתך״, ווען די וועסט אויפהענגען.

עס איז נישט גינוג, ווען מע טוט אנצינדן די לעכט און מע גייט זיך אוועק, צו לאזן, אז דאס ליכט זאל פארלאשן הערן און אויסגיין. נאר מע דארף אזוי לאנג צינדן „עד שתהא שלהבת עולה מאלי״ ביז דער פלאם ווערט דערהויבן פון זיך אליין. מע דארף אזוי לאנג לערנען און פארשפרייטן די הייליקע אידעאלן פון דער תורת־אמת, ביז דאס גאנצע יידישע פאלק וועט ווערן אדורכגיגומען מיט דורכלויכטונג און באשטראלט פונים מאור שביהדות. השובע לערערנס, איר זאלט נישט אפשטיין, נאר איר זאלט צינדן און לייכטן אזוי לאנג, ביז ס־וועט ווערן ליכטיק אין אלע ווינקעלעך פון בית־ישראל

איר זאלט גארנישט משנה זיין, נאר צילן צו דער נקודה הפנימית. אן ייִשיקע כוונות און אן פנים. לויט דעם רצון פון דער חכמה העליונה, וועט איינער נאמען אייביק גיבענטשט ווערן און דערמאנט זיין צו לויב און צו פראכט, אזוי ווי דער נאמען פון דער היסטארישער „יהודית״, וואס איר נאמען ווערט גיטראגן אויף די ליפן פון אלע גשטרייע יידישע טעכטער אין די דאזיקע טעג.

אַ שאס אפן פראנט

זכרונות פון שלמה בירנבוים

אמאל נעם איך איבער קאמפאניע־דינסט, כ־דארף מיך א גיוויסע צייט ארומדרייען אומיסום ביי אונדזער קאמפאניע, אכסונג נעבן וועגן אלדיינס, צוקוקן מיר, צי ס־מאכט זיך נישט עפיס א סכנה, און דאס גלייכן. כ־הייב אן צו פאטראליין, ארומצוגיין אין אונדזערע שאנצן. כ־קום צו צום לינקן פליגל פון דער דריטער מחנה — אהה, וואס איז דאסזה די וועלט האט אנ־עקן: מיין וועג לאוז זיך אויס — נישטא מער קיין שאנץ, איך שטיי פאר א בערג זאמד, א וואנט, וואס פארשטעלט מיר דעם וועג. דאס איז א ברעג פונים לאך, פונים קראטער, וואס א שווערער אינשלייניגער גראנאט האט דא אריינגיריסן.

איך דארף דאך גיזען ווייטער, צו די אנדערע טיילן פון דער קאמפאניע. כ־קריך ארויף אף דעם בערג און וויל מיך גיך ארייגלאזן אינים קראטער ארטיל. וויל דארטן אויוון בין איך דאך גליך מיט דער ערד, אפשר קענען מיך נאך זעען דיא אינטאליגענטן, און מיר צושיקן א גרוס. — לעבן מיר, דערזע איך,

אין אויבן דערמאנט, אבער נאר אויף אזוי פיל, ווי ס־איז נישט קיין ב״י־פראגראם.

מיר מאכן אויסלוגן, אין זומער קומען די לעקציעס פאר אויף דער פרייער לופט, פארשידענע גימנאסטישע שפיל־ווערן דעמאלט אויסגיפירט וכדומה.

אויב ס־האנדלט זיך ווידער וועגן „בנות״, איז יעדן באקאנט די זומער־קאלאניעס, וואס דיינן גאר אלס מוסטער פאר געגנערישע ארגאניזאציעס. מע רעד שוין נישט וועגן די פסדרדיקע אויסלוגן, צוזאמענפארן, פגישות און בכלל אלץ, וואס גייט אריין אין דערלויבטער פריישער פארשטארקונג.

אונדזער גיוויסן פארן גורל פונים קומענדיקן דור, זאל אזוי קענען זיין רואיג.

מצד דער גייסטיקער זייט, ווי ס־קען זיין רואיג פון דער פלעגע בחומה! די סטאטיסטיק ווייזט אויף א סדרדיקער וואוקס־פארקלעגערונג ביי דער גאנצער מענשהייט, א שטופגווייזע אפשוואכונג, כאטש מע פרייבט ספארט, טראץ דעם „אויסלעבן״ זיך אין דער ברייט און ווייט, טראץ דעם קולט־טריבעריי ארום דער אלימפ־אפנאס.

שטאטס קאפ. די סיבה פון הענט מאכינאציעס—איז עס דאס אונדזער ציל! האבן מיר שוין הייגט צו־טאג נישט קיין אנגיווייטיקטערע פראגז? איז דאס דער פונקט פון דער זארג פארן עתידז?

צי איז נישט אמאל די סיבה פון קערפערלעכער פארקריפלונג ד׳ גייסטיקע שוואכקייט? זענען דאס גאר אפשר די פירות פונים גרענעץ־לאזן גינוס־לעבן און דאס טרעטן אלע מאראלישע צילן!

למאי האבן זיך דאך אונדזערע מוטערס נישט גיטארנט אויף קיין גימנאסטיק־פלעצערי! זייער טורנען איז גיווען פליכט־דערפילן אלס יידישע מוטער, טאכטער, שוועסטער, דאך זענען זייערע גישטאלטן נישט גיווען פארקריפלטע. אדרבה!

די יידישע עכסטער און זין ווערן אייביק גירופט פאר שיין, מאיעסטעטיק.

די שטערבלעכקייט פון קליינע קינדער איז אויך ביי יידן ווינציקער ווי ביי נישט יידן, טראץ דעם גאנצן עלנט, וואס איז ביי יידן פיל גרעסער ווי ביי די אנדערע פעלקער. אז מיר זענען נישט ווי די פאלמין און ציפריסן ביימער, נישט קיין גרויסע, גיגאנטישע ריזן, קוקט דאך מער שטארקייט ארויס פונים מענטשנס בליק, ווי פונים אקסן־אויג...

כ־בין נישט נעגן גימנאסטיק, כ־האב אבער עטעס נישט צו פאלעמיזירן הייגט ווענן אזעלכע ענינים, אין דער צייט ווען גאנץ שווערע ערנצטע פראגן שטייען אויסן טאג־אר־דיינונג. איך האלט אז נאך נישט גימנאסטיק היט אף א דור אדער דורות טון דעגענעראציע. די גריכן, ווייסן מיר, אז זייערע העלט־באריטסע אליטפיאדעס, און ספארט־קולט, האט זיי נישט פארהינדן פון אונטערגאנג.

זייער אנטי־מאראליש לעבן האט זיי גיפירט אין תהום.

מיר לאזן זיך נעגן אנווייזן, קריטיקירן, ווייל זאכן דאס זענען נישט ווערט קריטיק, זענען קיין לויב נישט ווערט, אבער דר קריטיק ווענן ספארט ביי אונדז, זאל מיר ה׳ נאדלער מוחל זיין, איז נישט אויסן ארט.

א לערערן.

אמאל נעם איך איבער קאמפאניע־דינסט, כ־דארף מיך א גיוויסע צייט ארומדרייען אומיסום ביי אונדזער קאמפאניע, אכסונג נעבן וועגן אלדיינס, צוקוקן מיר, צי ס־מאכט זיך נישט עפיס א סכנה, און דאס גלייכן. כ־הייב אן צו פאטראליין, ארומצוגיין אין אונדזערע שאנצן. כ־קום צו צום לינקן פליגל פון דער דריטער מחנה — אהה, וואס איז דאסזה די וועלט האט אנ־עקן: מיין וועג לאוז זיך אויס — נישטא מער קיין שאנץ, איך שטיי פאר א בערג זאמד, א וואנט, וואס פארשטעלט מיר דעם וועג. דאס איז א ברעג פונים לאך, פונים קראטער, וואס א שווערער אינשלייניגער גראנאט האט דא אריינגיריסן.

איך דארף דאך גיזען ווייטער, צו די אנדערע טיילן פון דער קאמפאניע. כ־קריך ארויף אף דעם בערג און וויל מיך גיך ארייגלאזן אינים קראטער ארטיל. וויל דארטן אויוון בין איך דאך גליך מיט דער ערד, אפשר קענען מיך נאך זעען דיא אינטאליגענטן, און מיר צושיקן א גרוס. — לעבן מיר, דערזע איך,

מיר מאכן אויסלוגן, אין זומער קומען די לעקציעס פאר אויף דער פרייער לופט, פארשידענע גימנאסטישע שפיל־ווערן דעמאלט אויסגיפירט וכדומה.

אויב ס־האנדלט זיך ווידער וועגן „בנות״, איז יעדן באקאנט די זומער־קאלאניעס, וואס דיינן גאר אלס מוסטער פאר געגנערישע ארגאניזאציעס. מע רעד שוין נישט וועגן די פסדרדיקע אויסלוגן, צוזאמענפארן, פגישות און בכלל אלץ, וואס גייט אריין אין דערלויבטער פריישער פארשטארקונג.

אונדזער גיוויסן פארן גורל פונים קומענדיקן דור, זאל אזוי קענען זיין רואיג.

מצד דער גייסטיקער זייט, ווי ס־קען זיין רואיג פון דער פלעגע בחומה! די סטאטיסטיק ווייזט אויף א סדרדיקער וואוקס־פארקלעגערונג ביי דער גאנצער מענשהייט, א שטופגווייזע אפשוואכונג, כאטש מע פרייבט ספארט, טראץ דעם „אויסלעבן״ זיך אין דער ברייט און ווייט, טראץ דעם קולט־טריבעריי ארום דער אלימפ־אפנאס.

שטאטס קאפ. די סיבה פון הענט מאכינאציעס—איז עס דאס אונדזער ציל! האבן מיר שוין הייגט צו־טאג נישט קיין אנגיווייטיקטערע פראגן? איז דאס דער פונקט פון דער זארג פארן עתידז?

צי איז נישט אמאל די סיבה פון קערפערלעכער פארקריפלונג ד׳ גייסטיקע שוואכקייט? זענען דאס גאר אפשר די פירות פונים גרענעץ־לאזן גינוס־לעבן און דאס טרעטן אלע מאראלישע צילן!

למאי האבן זיך דאך אונדזערע מוטערס נישט גימאכט אויף קיין גימנאסטיק־פלעצערי! זייער טורנען איז גיווען פליכט־דערפילן אלס יידישע מוטער, טאכטער, שוועסטער, דאך זענען זייערע גישטאלטן נישט גיווען פארקריפלטע. אדרבה!

די יידישע עכסטער און זין ווערן אייביק גירופט פאר שיין, מאיעסטעטיק.

די שטערבלעכקייט פון קליינע קינדער איז אויך ביי יידן ווינציקער ווי ביי נישט יידן, טראץ דעם גאנצן עלנט, וואס איז ביי יידן פיל גרעסער ווי ביי די אנדערע פעלקער. אז מיר זענען נישט ווי די פאלמין און ציפריסן ביימער, נישט קיין גרויסע, גיגאנטישע ריזן, קוקט דאך מער שטארקייט ארויס פונים מענשנס בליק, ווי פונים אקסן־אויג...

כ־בין נישט נעגן גימנאסטיק, כ־האב אבער עטעס נישט צו פאלעמיזירן הייגט ווענן אזעלכע ענינים, אין דער צייט ווען גאנץ שווערע ערנצטע פראגן שטייען אויסן טאג־אר־דיינונג. איך האלט אז נאך נישט גימנאסטיק היט אף א דור אדער דורות טון דעגענעראציע. די גריכן, ווייסן מיר, אז זייערע העלט־באריטסע אליטפיאדעס, און ספארט־קולט, האט זיי נישט פארהינדן פון אונטערגאנג.

זייער אנטי־מאראליש לעבן האט זיי גיפירט אין תהום.

מיר לאזן זיך נעגן אנווייזן, קריטיקירן, ווייל זאכן דאס זענען נישט ווערט קריטיק, זענען קיין לויב נישט ווערט, אבער דר קריטיק ווענן ספארט ביי אונדז, זאל מיר ה׳ נאדלער מוחל זיין, איז נישט אויסן ארט.

א לערערן.

אז ס'איז רואיק. מע'ן ווצן ערגיץ באַהאַלט־ערהייט. איך פלעג ס'רוב בלייבן אין מיין לאַן, אין מיין „הייזל". נאָר ווי באַלד ס'הייבט אָן צו ווערן לעבענדיק, גייט רויס, אַ מאַראַליש החזיבות. זאָלן די „לייט", די זעלבער זען, אז מע האַלט זיך לעבן נישט סטערער פון זייער לעבן. און סוף כּל סוף איז דער לאַך דאָך נאָר אַ הילף אנטקעגן קלענערע זאַכן, אבער אַז סע וועט אַרויס־פאַלן אף אים אַ גראַנאַט, וועט טאַקי אויך זיין פאַרפאַלן. — דעם אמת גיזאָגט, זענען גיווען קאַרוטיש *), וואָס פלעגן זיך באַהאַלטן. נאָר וואָסער אַ פּנים האָט דאָס, אז אפילו מחנה־קאַמענדאַנטן טון אַזוי פענדעריך וואָס איז צוגיקומען צו דער קאַמפּאַניע אין אויטשאַ דראַגאַ. ר' און ב' זיצן אין אַ „באַהאַלטיניש", ווייס ווי די וואַנט, מיט טויסע נערוון. מ' איז פלל נישטאָ. נעלם גיוואָרן. שפּעטער ווערט מין גיוואָר, אַז ער ליגט די גאַנצע צייט בײַ אַ מחנה־פירער, אַ שיכור, אַ רומענישן פּויער. נאָר לייטמאַן און איך זענען אין די שאַנצן.

אמאָל בײַ טאָג ווערט אַ גישרעכן: — די פּיסטע קאַמפּאַניע אנטלויפט!

די פּיסטע קאַמפּאַניע, דאָס הייסט רעכטס פון אונדז. קאַפּראַל קירסטיאַק איז אין גאַנצן צורידערט. דיי אויגן זענען פול מיט שרעק און מורא, ער נעמט אף זיך זינע זאַכן. ער ווייזט אַהין און שרייט: אַט לויפן זיי! מיר זענען שוין פאַרפאַלן! די איטאַליענער זענען שוין אונטער אונדזערע פּליצים!

כ'בין פונקט גישטאַנען נישט ווייט פון אים. כ'בין אין כּעס אף אים, אַ שרעק. איך קען אים נישט אָנקוקן, ער איז מיר אַצינד נאָך מיין פאַסקודנע ווי שטענ־דיק. איך צושריי מיך אף אים.

רעכטס, טאַקי גאַנץ נאָנט, זע איך, לויפן אונדזערע, מיט די זאַכן אף זיך, און טאַקי צוריק־צו. אַה, וואָס קען דאָס זיין!? אפּנים, ער איז גירעכט, מיר זענען פאַרפאַלן. נאָר ס'וויילט זיך נישט. ס'וויילט זיך נישט. חלילה נישט פאַרכאַפּט ווערן... כ'שפּיר אפילו, אַז דערמיט וואָלט אויך גיקומין אַנ־עק צום אַנגיצוינג־קייט פון די נערוון. און אַן־עק צונ־אַלע צרות פון רעגן און נעץ און נישט שלאָפן. און די אַנדערע צרות. און ווער רעט נאָך וועגן די סכּנות, וואָס מע וואָלט פּטור גיוואָרן פון זיי. נאָר ס'וויילט זיך נישט, בשום אופן נישט.

כ'פּרואַוו אַיינצוזעדן די לייט, אַז דאָס אַנטלויפן אונדזערע גאָר נישט. דאָס זענען מסקנות נאָר רעזולטאַטן, וואָס גייען עפּיס אַזוי, אַז אונדז וויזט זיך אויס. פון דאַנט, זיי לויפן צוריק. — נאָר באַמת זענען די איטאַליענער טאַקי אַרײַן בײַם רעגמענט 24, און בײַ אַ שטיק פּיסטע קאַמפּאַניע פון אונדער באַטאַליאָן אויך, דאַכט זיך. אַ קעגן־אַטאַק פון אונדזער רעזערוו־באַטאַליאָן האָט זיי ווי־דער אַרויסגיטריבן.

— — — — — — — — — —

ס'קומין מיאוסע טעג. דער יונגער רומענישער קאַדעט־אַספּיראַנט, וואָס איז גיקומין אף לויטמאַנס אָרט, פירט זיך אנקעגן מיר מעשה קאַמיראַדנס.

ס'איז ווידער גיקומין אַנ־אַפּענסיוע. די נינטע איז דאָס שוין גיווען בײַם אַ־זאַצ־פּראַנט. בײַנ־אונדז אַז דעמלט נאָך גיווען צו דערלײַדן, — מיין קאַ־דעט־אַספּיראַנט האָט זיך נישקשהדיק גיפירט אינם שיסיניש. און איך האָב גישפּירט, אַז ער קוקט שוין אַנדערש אף מיר, ווען ער האָט גיזען, ווי פון אַלע אַנדערע סאַרזשיס בלייב איך אינער אַליין אין די זאַנצן בײַ די זעלנער בשעתן שיסיניש.

•

אַז ס'איז נאָך וואַרים און זומער־לעב,
איז צו שלאָפן אין פראַנט נישט שלעכט —
נאָר אַ ווינט אַז ווייט, און אַ רעגן אַז גיט,
און שמייסן און שמיצן גירוכט —
אין יענע צייטן גליווערט דאָס בלוט,
און ס'צינען אָן עק זיך די נעכט.

נאָר ווי גאָרט מין נאָך נאַכט דונער און טראָך
פון גראַנאַטן און מינס־גיוואַנג,
ווי פאַרשטעלט מין די זון מיט איר ליכטיקער שיין,
וואָס גייט זיך פאַמעלעך אין גאַנג,
און דער טאָג, וואָס מע לעבט אַ מינוט לעבן פּוט —
ווי גרויס איז דער טאָג און ווי לאַנג...

•

לינקס אונטער אונדז, אויבן אף די בערג, זענען אַרײַן די איטאַליענער. ווער

*) תּכּלכּרע מדרגות בײַ די זעלנער

ס'האָט ניהאָט גרוב אויגן בײַנ־אונדז, האָט אַלץ גיקענט ציקוקן, האָט גיזען ווי זייערע רעזערוון קומען צו לויפן אין „אַטאַק־ליניע". בקיצור, זיי זענען שוין גיווען כּמעט אונטער אונדזערע פּליצים. נאָר מיר זענען נאָך גיבליבן אף אונ־דזער אָרט. זיי זענען גינג־ווייס, הייסט עס. אבער שפּעטער האָבן זיי שוין נעענטער אויסגישעלט האַרמאַטן, האָט מין דערציילט. אַצינד איז טאַקי אמאָל בײַ נאָכט גיקומין דאָס גיהייס.

חרוב מאַכן די שאַנצן, איבערלאָזן דאַרטן פעלד־וואַכן און אַליין גיין אין די צווייטע שאַנצן.

ס'איז גיוואָרן חושך בײַנ־אונדז. דאָ איז מין פאַרט שוין צוגיוואָוינט. ווער ווייסט ווי אַזוי די צווייטע שאַנצן זענען אויס. און אין תּוך אַרײַן שיסט יענער דאַרטן אַ סך מיין אַרײַן ווי אין די איצטיקע, די ערשטע.

סך־הכּל זענען די צווייטע נאָר אַ פּאָר טרעט ווייטער צוריק־צו פון די ערשטע. פונקט בײַנ־אונדז הייסט זיך אַן די נייע ליניע. די פּיסטע קאַמפּאַניע בלייבט אין גאַנצן אין די אַלטע שאַנצן. אונדזער קאַמפּאַניע ביגנט זיך אויס אַ שטיקל צוריק, און ערשט אַפן לינקן פלינל פונים רעגימענט, בײַם טייך וויפאָך, האָט דער מחלל צוויי די צוויי ליניעס באַטראַפן מער, דאָכט זיך, אַ צוויי שריטן טרעט.

די ידיעה קומט אַרום צען אַ זייגער. זייגער איינס דאַרף מין אָפּערעמן. גיי איך דערווייל, מיך נאָך אַ ביסל צוליגן אין מיין לאַן, וואָס כ'האָב מיר אויס־גיזוכט בײַ דער צווייטער מחנה, כ'וויל פאַרשלאָפן מיין ביטער נימיט.

מיר קומין אַהין, וואָס וועט דאָ זיין, רבונו של עולם!? די שיף פון די שאַנצן איז כּיין נישט ווי אַ האַלבער מעטער בײַ אַ מעטער, און זיי זענען פול מיט וואַסער. און דאָס אַלץ איז צושאַנץ. ערסטערווייז אַ ר' שטאַרק צושאַנץ, אַז ס'האָבן זיך גימאַכט גאַנצע אוערס גרעסערע פון אַ סאַמאָ אין אַ דאַרף. ווי אַזוי וועט מין דאָ קענען זיין?

אַ פּרואוו צו גראָבן, ווי טיפער מאַכן די שאַנצן, נאָר מע קען נישט, די אַרצין לאָזן נישט, וואָרן אונדזער מחנה גיפינט זיך בײַם קק פון אַ וועלד. אין דאָס יעלד, וואָס צו דער זייט פון דער באַטאַליאָן־קאַמאַנדע, ס'איז אינ־נטלעך אין גאַנצן צושוסן, מע שטייט נאָר רעשטלעך פון די ביימער.

זייערע וואַרבלין שטערן אונדז.

כ'שיק מיין אַרדינאַנץ, באַראַסן, מיט נאָך עמיצן, צוריק אין דער אַלטער ליי־ניע, זיי זאָלן גיין און ברענגען די שטרוענע ראַנצשוס. וואָס מיר האָבן נעכטן באַקומין, ווייל ס'איז שוין קאַלטעך, חשון־צייט, זיי וועלן צו נוץ קומין, מאַרגן בײַ טאָג, וואָרן דאָ איז דאָך אַזוי נידעריק. אַז מע וועט בײַ טאָג פּשוט נישט קענען זיצן, ווער רעט נאָך וועגן ריגן זיך און אַרומגיין. זאָל מין כּאַטש נישט דאַרפן ליגן אף דער הויטער ערד, מיט איר נעץ און אירע וואַרצלין.

ווען זיי זענען אויעך, נעם איך אַליין אַ לאַפּיטע, און ווייל אַ ביסל גראָבן. איך אַרבעט אַ ביסל, נאָר איך מוז מיך מיאַש זיין: אף אַזוינע וואַרצלין האָב איך נישט קיין כּוח און נישט קיין גינטשאַפט, און אָפּשר איז עס גאָר נישט מעגלעך.

איך שטיי אַזוי און שאַר מיר אַן אף דער לאַפּיטע. און טראַכט וועגן מאָרגן וואָס וועט זיין מאָרגן נאָכ. נישט ריגן זיך. און ליגן אין שיסיניש. ביטער טאַקי גאָר ביטער.

וואָס דאָ איז שוין אַרײַן שטאָל און אייזן..
אַצינד איז ערשט דרײַ אַ זייגער בײַ נאַכט...
און פּוצים —
איך ליג אף דר־ערד.

אַ ניך גיפיל: ס'האָט זיך עפּיס גיוואָרפן מיט מיר. ס'איז אַנ־עק צו מיר.

און דערנאָך: ס'קען נישט זיין.

און תּיכף אַ מין פאַרשטיין, נישט־ייסדיק. נאָר פילדיק.

און נאָך אין דער אייגנער רגע גיב איך מיך אַ כּאַפּ מיט מיין האַנט צו מיין אַקע. יאָ! איך קען גרינג קומען אונטערן מאַנטל, רעקל און העמד.

מיין פינגער לייגט זיך אף אַ לאָך. אין דערבײַ לייגט ער זיך אויך פונקט אף די ביינדלעך פון חוט השדרה.

און נאָך אַלץ אין דער זעלביקער רגע: דער גידאַנק: ווי איז דאָס מעגלעך, אַז איך לעב נאָך און בין בײַם קלאָרן זינען וואָרן:

אַ קול אין חוט השדרה — דאָס הייסט דאָך תּיכף טויט...

— — — — — — — — — —

אין שפּיטאָל בין איך שטענדיק וואַכנער גיוואָרן, אַז די קול איז גיקומין פון לינקס. אַרומרכּ־גאַנגען דורך דאָס גאַנצע הלדו. צווישן חוט השדרה און צווישן דאָס גאַרנאָ. און אַרויס־יגאַנגען אויף דער רעכטער זייט.

בנימין מינץ

די גישיכטע פון אַ פאַרלוירענער האַפינונג

דוד ראובני און שלמה מלכו

אַרײַנפיר

דאָס גרויסע רעטיניש

אַ נידריקער, אַ דאַרער, אַ העלדישער, אַ פּעסטער, אַ שטאַרקער דאַווענער, אַ שווּאַרצלעך הויטיקער, פּי־ניקס זיך מיט תּעניתים. זיין עיקר שפּראַך איז לשון־הקודש, כּמעט אַנ־אומסאַרשטענדלעכע ווי אַ שטאַמל־ווייס ער אין אַ קורצער צייט אַרום אין די טויערן פון „אייביקן" רוים. אויף אַ בלענדענד ווייס פערד באַגלייט פון יובל פון די מאַסן, פאַרערונג פון דער אַריסטאַקראַטיע. ווי אַ גלייכער, ווי אַ מעכטיקער ווערט ער אויפגינומין פון פויבסט, פון פאַרטוגזישן קיניג, פון דייטשן קייזער, זיי פאַרהאַנדלין מיט אים; ווי מיט אַ גלייכן וועגן וויכטיקע פּאָליטישע ענינים. וואָס שטייט בײַ־מיר של עולם. און ווען? — אין אַ צייט פון אינקוויזיציע און ערגסטע יידן פאַרפאָלגונג.

ווי אַ הערלעכן וואַנדערלעכן ראָמאַן. ווי אַ שיין גישפּיגינע לעגענדע. לייענין מיר די עפּאָעס וועגן דוד ראובני. אבער אַלץ איז פאַקטיש אמת, גאַשטע־טיקט דורך באַגלייבטע צייט־חברישע עדות.

דאָס היסטאָרישע מאַטעריאַל

דער ערשטער עדות איז קודם־כּל דער אויבן־דערמאָנטער ר' אברהם פאַריסאָל, וואָס דער־ציילט עס אין זיין ספר „אַרחות עולם", וועגן אַ יידן, וואָס איז גיקומין אַלס דוד דער ברו־דער פון קיניג שלמה, קיניג איבער יידישע שבטים, וואָס וואוינען אין חייבאַר. אונדז דערציילט, אַז די אַלע אַנטאַסישע אַפּקסן פון זיין אַראַפּשטייגן אין וועגעצייט פאַרט ביז זיין שרעקלעכן סוף. אבער אין זאַך קלערט עס לגמרי נישט אויף. פון וואַנען האָט ער זיך גינומין אַז דער דוד ראובני, וואָס איז ער גיווען אויסן, און אין וועלכע צייט טאָמן, האָט זיך באמת אויסגיגרעריקט זיין פערזענלעכקייט?

אַ סך דערציילער, היינטיקע האָבן ראובנין גימאַכט אַלס הויפּט־העלד אין באַ־מיין זיך פּסיכאָ־אַנאַליזיש צו אַנשטעלן זיין תּוך. דער וויכטיקסטער פון זיי גלייבן, אַז עס האָט אַזאַ מעשה באמת פּאַסירט. וואָלט עס דעם פאַנטאַזיע־רייכסטן דערציילער אדער ראַמאַנין־שרייבער גיקענט צומאָל אַזעלכס איינפאַלן? —

שטייגט אויס אַ פרעמד נידריק, דער יידל אין ווענעציער פאַרט, באַגלייט קוים פון איין דינער, אַן אַ גראַשן געלט בײַ דער נשמה — און ווי אַ טריאומפאַנטאַר רייט ער אין אַ קורצער צייט אַרום אין די טויערן פון „אייביקן" רוים. אויף אַ בלענדענד ווייס פערד באַגלייט פון יובל פון די מאַסן, פאַרערונג פון דער אַריסטאַקראַטיע. ווי אַ גלייכער, ווי אַ מעכטיקער ווערט ער אויפגינומין פון פויבסט, פון פאַרטוגזישן קיניג, פון דייטשן קייזער, זיי פאַרהאַנדלין מיט אים; ווי מיט אַ גלייכן וועגן וויכטיקע פּאָליטישע ענינים. וואָס שטייט בײַ־מיר של עולם. און ווען? — אין אַ צייט פון אינקוויזיציע און ערגסטע יידן פאַרפאָלגונג.

ווי אַ הערלעכן וואַנדערלעכן ראָמאַן. ווי אַ שיין גישפּיגינע לעגענדע. לייענין מיר די עפּאָעס וועגן דוד ראובני. אבער אַלץ איז פאַקטיש אמת, באַשטע־טיקט דורך באַגלייבטע צייט־חברישע עדות.

דער ערשטער עדות איז קודם־כּל דער אויבן־דערמאָנטער ר' אברהם פאַריסאָל, וואָס דער־ציילט עס אין זיין ספר „אַרחות עולם", וועגן אַ יידן, וואָס איז גיקומין אַלס דוד דער ברו־דער פון קיניג שלמה, קיניג איבער יידישע שבטים, וואָס וואוינען אין חייבאַר. און ער, דער דאַזיקער דוד איז אויפגינומין גיוואָרן פון פּיגשבּט בכבוד גדול און פון קיניג פון פּאָרטוגאַל און פאַרלאַנגט האָט ער פון זיי האַרכּאַטן פאַר זיין ברודער. דעם קיניג, וואָס דאָרף זיי, כּדי צלחה צו פירן מיט סערקיי און פאַר דעם. זאָגט ער צו פאַרשידענע פּאָליטישע קאָנצעסיעס.

און נאָך איז גיבליבן אַ בריוו פון באַרימטן גביר און נדבן ר' דניאל פון פּינא, אין וועלכן דער דאַזיקער באַשרייבט דאָס אויסזעען, אויספאָרונג פון דוד ראובני און זיין אוידענץ בײַם פּויבסט.

דער באַרימטער יידישער היסטאָריקער ר' יוסף הכּהן, כּתבר פון „עמק הבכא", וואָס האָט גילעבט אין יענער צייט, גיט אונדז וויכטיק מאַטעריאַל וועגן דוד ראובני, ער האָט עס אויך מעתיק גיווען די באַרימטע בריוו פון שלמה מלכו, וואָס האָבן אַ שייכות צו דעם ענין, און זיי אַריינגישטעלט אין זיין ספר „דברי הימים למלכי צרפת ונטומן".

פון די יידישע מאַטעריאַלן איז צו אונדזער צייט דערגאַנגען דער וויכטיקסטער דאַקומענט, און דאָס איז דאָס מעמואַרן־בוך פון דוד ראובני, גישריבן דורך אים אַליין. מיט די קלענצטע פּרטים, שוין אַ ביסל צופיל פּרטים, באַשרייבט ער זיין וועג פון אַרויספאָרן פון חייבאַר (אויסגיטראַכטן צי אמתן) בײַ־רוים און פאַר־טוגאַל איבער נויביען, מצרים, ארץ־ישראל, ווענעדיק. דער ספר איז צו אונדז נישט דערגאַנגען אַ פאַרענדיקטער, אדער ער איז בכלל קיינמאָל נישט פאַר־ענדיקט גיוואָרן. ער האָקט זיך אָפּ בײַ דוד ראובנים צוריקפאָרן פון פּאָרטוגאַל קיין אַיטאַליע.

פאַראַן נאָך דאַקומענטן און דאָס שוין בפירוש גויאישע. אין דער ביבליאָטעק פון וואַטיקאַן האָט מאַקס בראָד לעצטנס גיפונין אַ גאַנצע רי בריוו, וואָס דער פּויבסט, קלעמענס דער זיבעטער, האָט גישריבן צו פאַרשידענע קיניגלעכע הויפן וועגן דוד ראובנים שליחות. דאָס היסטאָרישע מאַטעריאַל באַשטעטיקט אונדז דעריבער, אַז די אַלע אַנטאַסישע אַפּקסן פון זיין אַראָפּשטייגן אין וועגעצייט פאַרט ביז זיין שרעקלעכן סוף. אבער אין זאַך קלערט עס לגמרי נישט אויף. פון וואַנען האָט ער זיך גינומין אַז דער דוד ראובני, וואָס איז ער גיווען אויסן, און אין וועלכע צייט טאָמן, האָט זיך באמת אויסגיגרעריקט זיין פערזענלעכקייט?

אַ סך דערציילער, היינטיקע האָבן ראובנין גימאַכט אַלס הויפּט־העלד אין באַ־מיין זיך פּסיכאָ־אַנאַליזיש צו אַנשטעלן זיין תּוך. דער וויכטיקסטער פון זיי

איז מאקס בראד. ער פּרואוט זיך אויסצוביוגן גאר אַ נייע קאנצעפּציע, וועל-מיר קענען אבער נישט אָקצעפּטירן.

כאַראַקטע-ריסטיק

אין באמת האבן דאָ פּסיכאָלאָגן אַ שווער שטיקל אַרבּיט. אַזוי פיל אויסערלעכע אשטר לענינמריקע, קאנטראַסטן זעען מיר זעלטן ביי איין מענטש.

אַ שטאַרקער פּאַסטער און הייסער דאָזוינער, אַ מענטש, וואָס שליסט זיך אָפּ אויף גאַנצע שעהן התבודדות — רימט ער זיך גאָר נאר איינציק און אַליין מיט דעם, אַז ער איז אַ גרויסער העלד, האט שוין גיהרגיט אין כלחמות בערך פערציק מענטשן און וויזט די צענדליקער וואונדן אויף זיין לייב. ער קומט יידן הלפן און שטופּט זיי לפנים אָם פון זיך. אַ מענטש, וואָס דאַרף גאָרנישט פאַר זיך, נישט צו עסן, נישט קיין געלט — הייסט ער פונדעסטוועגן יידן געבן געלט, פירט אַ גרויסאַרטיק לעבן, האָלט דינער, קליידט זיך אין פּורפּור און גאָלד, רעדט שטאַרק סיי מיט גויים און סיי מיט יידן. מיט זיין האַלטונג האט ער גיבראַכט צו שטוינען אין דרך ארץ קיניגן און פירשטן און מיט אַ ווירדיקער וויסקייט האט ער זיך גיהאַלטן פון די אָנגי-זענטסטע יידן אַפילו. אַט אין ווי גיבוירן ניהאַרן צו זיין אַ הערשער. כאטש דאָר ווי אַ שקעלעט פון זיך אַן אַ שיער תּעניתים (איינמאָל האט ער גיפאַסט זעקס מעת-לעת נאכאַנאַנד) האט פונדעסטוועגן זיין פּנים אויסגידריקט העלדישקייט און פון זיינע אויגן האט עס גישפּריצט מיט גבורה און פעסטקייט.

ער האט דערציילט, אַז ער ווייס נאָרנישט פון תּלמוד און זוהר, קען נישט לערנען. אבער שפּעטער איז מין גיוואויר גיוואָרן, אַז ער איז אַ גרויסער מקובל. ער האט מבשר גיווען די נאָענטע ישועה און פונדעסטוועגן, אַז מ-האט אים גיפרעגט, צי ער האָלט זיך סאָר אַ נביא, אדער מבשר פון משיחן, האט ער פאַרדראָסיק גיענטפערט: איך בין נישט קיין נביא, הכם אדער מקובל. איך בין אַ מיליטער-מאַן און אַ פירער פון דודס הויז. כאטש עס דאָכט זיך, אַז ער האט סאַרשטאָני, נאָך אַנדערע שפּראַכן, האט ער אַליין מיט מלכים גירעט נאר לשון-הקודש מיט דער הילף פון אַ דאָלמעטשער. זיין לשון-הקודש איז גיווען אַ משונה'דיקע, נישט גלייך צו קיין שום אויסשפּראַך. אין זיין „ספר הזכרונות" איז דאָס לשון-הקודש פול מיט סטיליסטישע גריינען. ער האט מאַדנע אויסדריקן, עס איז אַ מין הערעאַישער ווערטאַן, אבער איך וואָלט זאָגן אַ באַחנטער, עפּיס אַ מזרחדיקער.

ר' שלמה מלכו

און אט מיט דעם סודות-פולן מענטש איז פאַרבונדן אַ צווייטע דעלטינע פיגור אין דער יידישער גישיכ-טע, שלמה מלכו, דער וואונדערבאַר שיינער יונגער שאַמבעלאַן פון דער פּאַרטוגעזישער קיניגן, דינאַ פירעס, אַנ-אייניקל פון גאָנסוס, ווערט פון דוד ראובנס בליק אַזוי באַאיינ-פלוסט, אַז ער איז זיך באַלד מגייר אין אין איין טאָג ווערט ער כמעט אַ-ריכטיק אַלס דער גרויסער מקובל ר' שלמה מלכו. אַלע גישיכטע שרייבער פון זיין צייט, באַצייכנין אים אַלס שיינים איידעלין יונגערמאַן, און אַלע באַוואונ-דערן, ווי אַזוי אין אַזאַ קורצער צייט האט זיך אַ גוי גיקענט סאָרוואַנדלין אין אַ מקובל — אַ ריז. ווייל באמת איז שלמה מלכו גיווען אַ זעלטענער כאַראַק-טער. דער גרויסער שאַרפער גאונישער קאָפּ, גיוואַלטיקער בעל-זכרון און ווילדער מוח און צוגלייך אויך אַ מענטש מיט הכנסת אָנענאַזע שוואונג, מיט רוח הקודש, אַ מענטש, וואָס איז מער גיווען אויף אַנדערע עולמות, ווי אויף דער וועלט, וואָס האט מער גילעבט אין לעתיד-לבוא. אין משיחס צייטן, ווי אין דער יעצטיגער. וואונדערבאַר טראַגיש איז די גישטאַלט פון שלמה מלכו. און אט זענען זיי ביידע צוזאַמען דוד און שלמה, אַרבּיטן צוזאַמען אויף איין אידעע. אבער אויך זייערע באַציאונגען זענען פול מיט קאָנטראַסטן. דוד ראובני האָלט זיך מיט אים צוזאַמען און צו גלייכער צייט שטופּט ער אים אָפּ. כאטש ער ווייל מיט אים נישט לערנען, מאַכט זיך, אַז ער פאַרשטייט גאָרנישט.

דאָנט מלכו, אַז דאָס איז נאר לפנים און האָלט אים פאַר זיין רבין.

ווי שטאַרק איז אויסערלעך דער קאָנטראַסט: איינער אַ שטרענגער מיליטער-מאַן און פּאָליטיקער, דער צווייטער אַ פלאַם-פייערדיקער דרשן, מוכיח, נביא. אַ גרויסער מקובל און בעל-חלומות. און טוף כל טוף האבן זיי זיך צוזאַמען גיגאַסן און צוזאַמען שפּעטער דערנענטערט זיך צום טוף.

תּפיסה און טויט

איך וויל דאָ, אין מיין יעצטיקער אַרבּיט, איבער אַט די צוויי גרויסע דעלטינע מענטשן, נישט אַרויס-רוקן מיין איינינע קאָנצעפּציע. נדי צו לעזן דאָס גרויסע רעטינס. דאָס וואָלט מיך צו ווייט אַרפירט.

איך וויל נאר אין עטלעכע אַרטיקלין פּלאַסטיש דערציילן, דאָס וואָס מיר וויסן אויף זיכער וועגן די ניין יאָר, פון רפ"ד ביז רצ"ג, עס הייסט פון טאָג פון ראובנס אָנקומען קיין וועגעצע ביז דעם קידוש השם פון תּפיסה און שייסערהויזן.

כדי אבער גינוי צו פאַרשטיין די פּאַקטן און די פּראָגנאָזיק פון דער גיהייטנים-פולער גישיכטע, דאַרף מין צום ערשט וויסן, ווי האבן יידן דעמאָלט גיהאַלטן אין דער וועלט און ווי האט עס אויסגיקוקט דער אַלגעמיינער מצב פון דער וועלט, וואָס האט זיך דעמאָלט בעיקר קאָנצענטרירט אין אירופּע.

(ווייטער — זע ב"י נומער 98)

אונדזער ארץ - ישראל אַרביט

אין שייכות מיט די באַשליסן פון דער לעצטער בנות-באַראַטונג אין לאָדזש.

איז שוין דער צ. ס. ניקומען אין פאַרבינדונג מיט דער ארץ ישראל-צענטראַלע פון דער אַגודה, און שוין די טעג ווערן פונאַנדערגישיקט צו אַלע שולן און אָרגאַניזאַציעס, די סעפּציעל דערצו אויסגיפּערטיקטע מאַשער-יאַלן.

ווי באַקאַנט ווערן אין אַלע בית-יעקב שולן, איינגיפירט קרן-הישוב פּושקיס די דאָזיקע ספּעציעל פון לעדער אויסגיפּערטיקטע גרויסע בייכלין, וועלן אין יעדער שול זיך גיפונען און דאָרטן, וועט יעדע תּלמידה אריינלייגן וועכנטלעך צו 5 גר. מינימום.

נישט ניקוקט אויף דער שווערער מאַשעריעלער לאַגע, רעכינען מיר, אַז די ליבשאַפט צו ארץ ישראל און די שטרעבונג צו זעען אַ שטאַרקן רעליגיעזן ישוב אין דייליקן לאַנד, וועט אַלץ גובר זיין. און די דאָזיקע אָקציע וועט דורכגיפירט ווערן מיט דערפאָלג.

אַזוי אויך ווערן איינגיפירט ספּעציעלע ארץ-ישראל-קאָרטן פאַר „בנות". צו די דאָזיקע קאָרטן וועלן ביינלייגן ווערן ספּעציעלע חודש-מאַרקס און יעדע חברה וועט אַבליגאַטאָריש זיין מחויב צו צאָלן מינימום 20 גראָשן חודשלעך.

אויף חנוכה וועלן אויך אַלע אָרגאַניזאַציעס און שולן באַקומען צוגישיקט די ספּעציעלע חנוכה-נאַלעפּקיס פון „קרן הישוב" צו פאַרקויפן אין יידישע שטובן.

אַלע לערערנס און בנות-פירערנס וועלן זיכער פאַרשטיין, אַז וואָס גרעסער עס וועלן זיין די דורך זיי גישאַפענע סכומים לטובת קרן הישוב, אַלס גרעסער וועלן זיין זייערע זכותים ביים באַקומען סערטיפיקאַטן.

דער ענין פון סערטיפיקאַטן פאַר אָרטאָדאָקסישע עולים, איז דערווייל נאָך נישט אין גאַנצן דעצידירט. עס ווערן אבער אונטערגענומען די וויטסיינענדסטע שריט, אַז די סערטיפיקאַטן-פּראָגע זאָל פּאָזיטיוו גילעזט ווערן. די וועלט-צענטראַלע פון דער אגודה צוזאַמען מיט דער אגודה-צענטראַלע אין ארץ-ישראל און פון פּוילן, פירן אַן אַנגישטרענגטע אַרבּעט אין דער ריכטונג.

זאָלן אונדזערע לערערנס און בנות-פירערנס אַרויסוויין פּראַקטישע זייער ווילן צו העלפן דעם רעליגיעזן אויפבוי פון ארץ-ישראל און בכלל, העלפן די רעליגיעזע יוגנט צו קענען עולה זיין אין לאַנד פון אונדזערע אָבות.

ספּעציעלער רייכער

שלמה-בירנבוים-נומער

ווערט זיין דער נומער 99 פון בית-יעקב-זשורנאַל.

לכבוד דעם 25 יעריקן יובל פון אונדזער חשובן מיטאַרבּייטער ד"ר שלמה בירנבוים, זינט ער אַרבּעט פאַר יידיש צוליב יידישקייט אין בכלל און פון טעלד אַז פון יידיש-פאַרשונג און פּיליאַנטיע.

אין דעם נומער וועלן זיך באַשטיליקן חשובע יידישע פערזענלעכקייטן מיט זייערע ליטעראַרישע אַרבּעטן.

גרייט אייך צו פייערן דעם הונדערטסטן נומער פון

בית-יעקב-זשורנאַל !

איר נשמה איז גיפאַנגען... פון ש. שאַכנאָוויטש

(דאָס נייַנטע קיפּיטל פון דער דערציילונג „מערעלייקע")

מערעלייקעס עלטערן האבן פעסט באַשלאָסן אין דער גיכסטער צייט צו שרייבן די תּנאים פון זייער שאַכטער מיט דודן.

פאַטער סענדער אקס האט אפילו נישט אַזוי גיאיילט דערצו. ער האט גי-חשלטן, אַז דאָס מיידל איז אים זייער ניטיק אין גישעפט, און כל-זמן ער וועט נישט ליקווידירן די שענק און זיך מאַכן אַ צווייט גישעפט אין דער שטאָט, קאָן ער נישט חתונה מאַכן.

די מטעמ דבורה איז אבער גיווען אין אַ פונקט פאַרקערטער מיינונג. טאַקי דערויבער — האט זי גיטענהט מיט איר מאַן — וויל איך זי חתונה מאַכן, אַ יידישע טאַכטער דאַרף זיך פאַרנעמען מיט שוב-זאָכן און נישט מיט קיין שפּורים אין דער שענק.

— ששותים — האט סענדער גיענטפערט. דאָס איז גיווען זיין שטענדיקער ענטפער אויף אַלס, וואָס זיין פּשוטער אַביסל פאַרגרעסטער טוט האט נישט גיקענט באַגרייפן.

— אחוץ דעם האט דבורה ווייטער גיטענהט — גיטעלט זי מיר גלאַט עפּס נישט אין דער לעצטער צייט זי איז מיר עפּס צופיל צושטרייט. דאָס האַרץ חערט מיר צובראָכן קיקנדיק אויף איר. אין שטום איז זי שטענדיק. עפּס אַזאַ אָנגיבלאָזענע, אַ פאַרמרה-שחורהטע, אַז עס רייסט מיר ביים האַרץ. און וויפל איך זאָל נישט מיט איר רעדן וועגן דעם שידוך מיט דודן, ענטפערט זי מיר אין אַזאַ טאָן, אַז אַ קעלט גייט מיר אַדורך דורכן לייב זי לאָכט דאָך עפּס אַזוי מאַדנע קאַלט, ווי עס וואָלט מיר מיט מעסערס גישניטן. און קומט זי אין שענק אַריין, אונטערן בּופּעט, וואו זי באַדינט די בעסט פון דער „פּריצישער פּאַפּטיילונג" ווערט זי גאָר אַן-אַנדערע. זי ווערט דאַן פריילעך און מונטער און איר קליינגנדיק גילעכטערל צשוויגט זיך איבערן גאַנצן הויז, עס איז מיר נעבעך אַ גרויס רחמנות אויף דודן. ער איז דאָך אַזאַ אידל קינד, אין האַלץ אים מטאַ לייב ניקרינן, ווי אַן-אייגינעס זון.

סענדער האט סוף כל סוף איינגיזען, אַז זיין חייב איז גירעכט און מככ מ גיאָוון, אַז אין נאָנסטן זונטאָג זאָל מין שרייבן תּנאים.

דודס פאַטער, דער אַלטער ברוך באומער האט נאָך מער צוגיאיילט די תּנאים. ער איז גיווען אַ ייד אַ גביר, גיפירט גרויסע גישעפטן מיט מאַנופאַקטור אין אויסלאַנד. אַכאַ, ווען זיין חייב האט נאָך גילעבט, האט ער אויך אין דאַרף גיהאַט אַ גרויס גישעפט פון כל-ערליי סחורות. די קוילין-גרעבער פון נאָנט און ווייט האבן ביי אים אַלץ אינגיקויפט, זיי האבן גיוואוסט, אַז ביי באומערן באַקומט מין אַלץ ביליק און גוט, און דערצו נאָך אויף גוטע באַדינגונגן, אויסגעלאָזן אויף ראַטיס. ווען זיין פרוי איז נאָך אַ לאַנגער קראַנקהייט גי-שטאָרבן, איז נישט גיווען קיינער וואָס זאָל פירן דאָס גישעפט און ער האט עס נימוזט פאַרמאַכן. אונטער דער צייט איז זיין זון דוד אונטערגיוואַקסן, צוריק גיקומען פון דער ישיבה אין אונגאַרן. און דער פאַטער האט אים אָנגי-הויבן צוצוגיהיינען צום מכתר. ער האט דאָן ווידער גיעפונט דאָס גישעפט, די קוילן-גרעבער זענען דאָן ווידער גיקומען צו באומערן און דאָס גישעפט האט צוריק אָנגיהויבן צו בליען. דער אַלטער גיניטער סוחר האט אבער גיזען, אַז אין גישעפט פעלט די האַנט פון דער פרוי, וואָס זאָל אַלץ פאַרזען. ער האט דערויבער גישטרעבט, דאָס שנעלער חתונה צו מאַכן זיין זון, און קיין בע-סערע, גיראַטנערע כ"ה הי מרים לאה פאַר זיין דודן האט ער זיך נישט גי-קענט איינגעזען, ער האט וועגן דעם איבערגירעט מיט דודן, דער יונגערמאַן האט אבער גיענטפערט טרוירין:

— מאַטע, איך קען מין נאָך צו איר נישט אָנשליסן.

— נאָרישקייטן. — האט דער אַלטער סוחר גיענטפערט — ווען איך האָב חתונה גיהאַט מיט דיין מוטער, האט זי מיך אפילו נישט גיקענט, און דאָך, ווינטש איך מיר, אַז דו וואָלסט זוכה זיין אָפּצולעבן אַזאַ גלייכלעך לעבן מיט דיין פרוי, ווי איך האָב אָפּגילעבט מיט דיין מאַטע עליה השלום — האט דער אַלטער גיזאָגט, אויסטרוישנדיק זיך אַ טרער אין דיי אויגן.

— פריטן, מאַטע, קען איך אבער יא, און איך ווייס, אַז לעת עתה איז זי עפּעס נישט גוט גישטימט צו מיר, ווי אַזוי-ושב קענען מיר שוין רעדן וועגן שרייבן תּנאים. דער אַלטער באומער האט אבער מיינט גיהאַט לאַנגע וויכוחים. ער איז גאָר גיגאַנגען אין זעלבן טאָג צו סענדערן און עס איז צווישן זיי

אָפּגיריעט גיוואָרן, אַז זונטיק זאָלן מיט מזל פאַרקומען די תּנאים.

נאָך באומערס וויזיט האט די מושער גיפּריאוט צונויפסירין אַ גישפּרעך מיט מערעלייקן און איר צו דערציילן וועגן זייער באַשלוס.

— אין אַזעלכע טעג — האט זי אָנגיהויבן — איז מין טאָטע זייער ערנסט גישטימט. דאָס איז פאַרשטענדלעך און נאַטירלעך. עס וואָלט אפשר גיווען גוט, אַז באַלד נאָך די תּנאים זאָלסט אויפהערן זיך צו פאַרנעמען מיט די גישעפטן אין דער שענק און זיך בעסער אָפּגעבן מיט דער הויז-ווירטשאַפט, כדי זיך צוצוגיוויינען צו דיין נייען לעבן אַלס יידישע פאַמיליען-פרוי. דבורה האט גיגעבן אַ הוסט אַביסל פאַרלענגן און דאָן ווייטער גיזאָגט — יא, צוריקגי-האַלטנקייט איז טאַקי אַ זייער שיינע מידה פאַר אַ יידישער טאָכטער, אבער דו קינד מיינס, ביסט שוין צו קאַלט צו דער זאַך...

— צו וואָס? — האט דאָס מיידל גיזאָגט זיך נישט מאַכנדיק פאַרשטיין.

— צו אַ מאַטע, קינד מיינס, דאַרף מין נישט אַזוי רעדן. די גאַנצע וועלט איז דיך מקנא.. דו וועסט זיין גליקלעך. דוד איז אַ קלוגער מענטש. און זיין מאַטער האט דיך שוין איצט ליב ווי אַן-אייגן קינד.

— ער האט מיך ליב אַביסל צו פרי — האט מערעלייקע גיזאָגט — קאָלט צוזאַ-מענפרעסנדיק די ליפּן.

— דיינע ווערטער, ליבע מרים, טון מיר שטאַרק ווי. צו אַ מאַמע מוז מין זיין מער אסן. און זיך מיט איר אַדורכרעדן. אַלע פאַרבייטונגען צו די תּנאים זענען שוין גימאַכט, די בעסט זענען שוין גיבעטן, און דו גייסט אַרום אַזוי פרוריק, גלייך ווי דו וואָלסט גיווען די אומגליקלעכסטע אין דער וועלט.

מערעלייקע האט אַ לאַנגע צייט אָנגיקוקט די מוטער, פון איר אויגן האט אַרויסגיבליקט אַזאַ פרויער, וואָס האט צוריקן דער מוטערס האַרץ. זי איז שוין גיווען גרייט צו צו וואַרפן אויף דער פושערס האַלדז, און איר אַלץ צו דערציילן, צו דערציילן איר וועגן איר דער פושערס אַלטן אַביסאָווסקי, וועגן איר גליק וואָס עס שטייט איר פאַר, אויב זי וועט זיין זיינע. און וועגן איר ווייזטן ביי דער פּרישטן קאַווצאַוו. זי האט זיך אבער איבערגלייגט און ווייטער גי-בליבן סעסט פאַרשלאָסן אין זיך, באַאַלטנדיק דעם שרעקלעכן סוד אין האַרצן.

די מוטער האט זי אָנגינומען פאַר די האַנט און איר גיזאָגט צערטלעך:

אויך ער, דוד, גייט אַרום פאַרטרויערט, אַט ערגערט זייער שטאַרק דיין באַ-נעמונג, ער האט דיך שטאַרק גערן, ער וויל זיך מיט דיר דורכרעדן פאַר דער תּנאים, רעד מיט אים, זיי צו אים פריינדלעך, הער אים אויס, זעסט דאָך, קינד, די מאַבּרייטונגען זענען שוין גימאַכט, די בעסט זענען שוין פאַר-בעשן..

— איר האט גימאַכט דעם חשבון אָן בעל הבית — האט מערעלייקע גיענט-פערט מיט אַ גיפרעסטער שטים.

— דו דערשרעקסט מיך גאַנץ ערנסט מיט דיינע נאַרישקייטן.

— מאַמע, דער קאָפּ טוט שטאַרק ווי, איך כוז אַביסל אַרויסגיין אויף דער פרישער לופט — האט מערעלייקע פּלוצלינג איבערגיריסן דאָס גישפּרעך.

ווען מערעלייקע איז אַרויס, איז זי אַ לאַנגע צייט גיגאַנגען איבערן פעלד ווי צוטומלט, און ס-האט לאַנג גידויערט בין זי איז עפּעק גיווען צוזאַמענצונעמען אירע גידאַנקען. פּלוצלינג, זי ווייסט נישט ווי אַזוי, האט זי גיזען, אַז זי גישונט זיך בייַ דעם קליינעם זלבע-טייכל, די גאָלדענע שכראָלן פון דער זון האבן זיך אָפּגישפּיגלט אינעם גלוינען וואַסער, און מערעלייקע האט לאַנג באַטראַכט דאָס דאָזיקע נאַטור-שפּיל. צום ערשטן מאָל האט זי דערפילט ווי עס איז עפּס אַ שרעק אַרויסצוגיין אויפן שטאָלץ אַריק. אַ גיהיימע קראַפט האט זי אבער עפּס דאַרט שטאַרק אַריבערגיצויגן, און דער ווייסער, זונניקער דאָך פונם פריצישן פּאַלאַץ האט איר פון דער ווייטנס צוגיוואונקן, ווי ער וואָלט צו איר גישעפּטשיס אין דער שטיל: קום אַריבער, ליב קינד דו וועסט האָבן שוץ און רו. און מערעלייקע איז אַריבערגיגאַנגען דאָס בריקל.

— זיי איילן זיך צו שטאַרק — האט זי זיך גיטראַכט גייענדיק צום פאַלאַץ — שוין זונטיק, ווייל זי וויל שוין, ווייל זיי מיינען, אַז דערמיט וועלן זיי מיך גליקלעך מאַכן. באַשאַר איך בין אַ יידישע טאָכטער, און דערויבער מוז איך

אין פאַפּיראַסן רויך

(דערציילונג)

פון ח. ראַבינאָוויטש

I

זי האָט גיוואוסט, אַז גאַנצע דורות האָבן פאַרן שבת אָוועקגיגעבן זייער לעבן. נאָך היינט האָט זי ביי זיך אין דער היים, אינם ליטווישן שטעטל אַ סך שבת גיזעען. אמת, אפילו ביי איר גאַנץ פרומען טאַטן אין קראָם. אַז ס-איז שבת גיקומען אַ קריסטלעכער קונה האָט מיין אויסגיזוכט כל-ערליי שפּיצלעך – און אים נישט אַרויסגיגלאָזן לייזיק, זי אַליין איז אוודאי נישט אַזוי שטאַרק נזהר גיווען אין שבת. אָבער דאָס אַלץ וואָס זי האָט גיטון נעבן די דינים פון שבת, זענען גיווען בלויז האַנט-אַרבעטן. זי האָט זיך וועגן דעם קיינמאָל נישט אָפּגיגעבן קיין רעכענונג פאַרוואָס זי טוט דאָס. ס-זענען גיווען אָפּגיריסנע מעשים צליב גיוואַרהייט, לייכסזיניקייט, נישט קענינדיק ביישטיין דעם נסיון. ביי אַנדערע ראַנירט אַזאַ אויפגיגוג אין גאַנצן, נישט וויכנדיק פאַרוואָס און ווי אַזוי עס גלישט זיך אַרויס דער שבת פון זייערע הענט.

ביי איר אין דער שבת יאָ גיבליבן דערביבער האָט איר שרעקלעך ווי גיטון דאָס גיזעען דעם חילול שבת אַרום איר. ביי איר פעטער אין הויז, וואו זי האָט זיך צייטווייליק גיפונען, אין נישט גיוועזן קיין שטור פון שבת. זייענדיק אָפּטענגיק פון אים, האָט זי בכלל גימוזט מיטמאַכן די פאַרשוואַכונג פון הייליקסטן טאָג.

אויב אָבער אין טאָג, האָט זי אַרום מיר זיך צוגעפּאַסט צו איר סביבה – האָט איר גידאַנק קיינמאָל איר נישט גילאָזט צו רו.

דערהויפט האָט איר דענערוויירט דער פאַפּיראָס-רויך, וואָס פלעגט שבת אָנ-פולן די גרויסע שטוב פון איר פעטער. זי פלעגט זיך דאַן סאַרקאַן אין אַ ווינקל, פאַרקנוי זיך דורכן פענצטער אויפן נאָס און עקשנותדיק שווייגן. דער שבתדיקער טאָג איז פאַר איר גיווען דער שווערסטער טאָג אין דער גאַנצער וואָך.

אַלץ פאַרביב נעמען. האַרכן וואָס מ'הייסט אָפּזאָגן זיך פון אַלץ אין דער וועלט, פון נחת, ליבע, פרייד, גינוס, פאַרוואָס? ווייל יענער דאַרט, דער פרעמדער יונגערמאַן, וויל מיך נעמען פאַר אַ פרוי...

– דאָ אַהער! דאָ אַהער, – האָט איר פון ווייטן צוגיוואונקן דער זוניקער דאָך פונים פאַלאַץ.

דאָס מאָ האָט זיך מערעלייכע זייער לאַנג פאַרווירט ביי די פירשען. און ווען זי האָט זיך מיט איר מיט נאָטע אויגן פון טרערן גיזעענט, האָט זי די פירשען פעסט אַרומגאַרעמט, ווי אַ גשריי מוטער איר ליב קינד, וואָס אין גי-וואַשווייט גיוואָרן פון אַ גרויסער ככנה. מערעלייכע האָט זיך לייכט צוגי-טולעט צו איר ברוסט, אין עס האָט זיך שוין אויז אַריין גימאַכט פון זיך זעלבסט, אַז איר ליפּן האָבן פּלוצלינג באַרירט דעם גאָלדענעם צלם. וואָס האָט גיהאַנגען אויף דער פירשטנס ברוסט, ווי אַ וואָגוניקע האָט דאָס מידל אַ כאַפּ גיטון דעם צלם און איר ליינדשאַפטלעך אָנגיהויבן צו קושן. דורך איר האַרץ איז פלוצלינג אַדורך אַ ציטער, עפּיס האָט זיך דאָרט ביי איר אינע-וויינק טיף אין האַרצן אָפּגיריסן, און עס האָט איר אַזוי ווי גיטון. דאָס איז אַבער גיווען אַ זיסער ווייטאָג...

אויפן צוריקיגע ביים בריקל האָט זי, ווי שטענדיק, שוין גישראָפן שטיין באַריסאווסקין.

– צי האָסטו דיך שוין ענדלעך באַשלאָסן? – האָט ער זי גיפרעגט.

– יאָ – איז גיווען דער שטילער ענטפער פונם מיידל...

אַ שטורים מיט ליידנשאַפטלעכע וועדערטער איז גיווען דער ענטפער פונם יונגין עקאַנאָם.

ווען באַריסאווסקי איז אויעך און זי איז ווייטער גיגאַנגען אַליין אויפן שטילן וועג אַהיים, זענען איר ווידער אָקייגגניקומען יענע גיהיימניספולע פינצטערע גישפּענסטער, וואָס האָבן אויף איר גיקוקט דראָענד און ביי, און עס האָט זין איר אויסגידאַכט, ווי זיי שרייען איר נאָך: פאַרשאַלטינע! טרייפ-לאָזע!

(דאָס צענטע קיפּיטל – זע ביי נומער 98)

I

זי האָט גיוזוכט אַרבעט און ס'האָט איר אָפּגיגאַלטן.

אין דער צייט פון קריזיס פון אַלע פרנסות, ווען ביוראָס מיט שטאָבן בצאַפּעט שליסן זיך, האָט איינהאַרנס ביטע-ביורא זיך כסדר פאַרגרעסערט. איינהאַרן איז גיווען פאַרוואָרפן מיט אַרבעט, פאַר אים האָבן אַ סך הערצער זייער ביטער-קייט אויסגינאָסן, און ער האָט זיי גישריבן „אדיאַלאַנעס" צו די שטייער-אָכטן. גיוואָנט אַ סרייסט-וואַרט אין יעדן שטייער-ענין.

וואָס מער די שטייער-שרויף איז פעסטער גיוואָרן, אַלץ מער מענשן זענען אין איינהאַרנס ביורא צוגיקומען. שרייב-מאַשינען האָבן אַ גאַנצן טאָג גיקלאַפּט. מענטשן זענען גיזעסן איינגיבויגענע ביי די טישן און גישריקן ברייוו צו מענטשן, וואָס די יוריק"עכהייס קען זיי נישט לערנען – כ'מ דער האַפנונג, אפשר וועט זיי אַ באַאָס פּאַסיר מיט אַ טונקעלער שריפט יאָ אַיבערצייגן.

לאה ציטמאַן האָט באַקומען אַרבעט אין איינהאַרנס ביטע-ביורא.

זי איז גיווען גליקלעך אַלע האָבן איר מקנא גיווען.

מאַנטיק... דינסטיק... מיטוואָך...

לאה איז צוגיוואוינט גיוואָרן צו דער אַרבעט. זי האָט נישט גיהאַט קיין פּשעס. זי האָט גישריבן מיט אַ פעדער. די פעדער האָט זיך גיך גיגליטשט איבערן פּאַפּיר. אַ חברישער שמועס מיט די איבריקע שרייבער האָט טוט צוגיגעבן, ס-איז איר גוט גיווען.

פרייטיק...

אייל קער פליסט פרייטיק דאָס בלוט אינים ייד. אַ ציטער ברענט מיט דער זונטן פינגס טאָג. עס דאָכט זיך, אַז אַפילו אויפלכער, וואָס האָט שוין לאַנג קיין טעם פון שבת נישט פאַרזוכט, אויך זייער האַרץ טוט פרייטיק אַ צאַפּאַר.

ס-איז אין בליט.

און אַט אַשטמע פרייטיק אויס זייוע לעצטע מינוטן. אין ביורא ווערט טונקע-לער. ס-ברענט שוין די עלעקטריע, נאָר זי זעט זיך דערוויל נישט אַז. לאה צטערן די הענט, שוויטן יאָ אַרום אויבער איר לייב. איין שוויס אַ קאַלטער פאַרן צייטן ס-בלוט זיך איר די קאַלירן אין פּנים. וואָס זאָל זי דאָ טון?

אַרום שטיען מענטשן רואיקע, גלייכגילטיקע, ווי ס-וואָלט קיינמאָל קיין זאַך נישט נישעען, ווי ס-וואָלט נישט עקזיסטירט אויף דער וועלט יענער הייליקער טאָג, ווען מנוחה איז גיוואָרן באַשאַפן; ווי דאָס פייער פון די פאַרגאַנגענע דורות וואָלט קיין שפּור אין די הערצער נישט איבערגעלאָזן.

לאה דרייט זיך אויף איר שטול. די פעדער ציטערט אין איר האַנט. איר דאָכט זיך, אַז אַלע אַמעריקן שוין איר אומרואיקייט. ווערט איר טונקל פאַר די אויגן, אומבאַשיטמטע גיפילן נעמען איר אָרט, זי קוקט אויפן זייגער און וואָס מין זי קוקט אויף אים, אַלץ מער טונקל ווערט אינדרויסן. זי איז אַנטשלאָסן נישט צו אַרבעטן שבת. זי ווייסט, די שטעלע וועט זי שוין פאַרלירן, אָבער זאָל זיין

וואָס עס וויל – ס-איז שבת...

דאָס עלעקטרישע ליכט שטאַרקט זיך אַלץ מער איבערן טאָג. אין ביורא איז שוין אָינט. פון אייביק אַן רופט אָינט אַרויס אַן-אומיט-גיפיל, וואָס מוז קו-מען ביים צו זעען דעם זון אונטערגאַנג. די ביוראַליכסן האָבן גילאַפּט אויף די מאַשינען. דער אומיס האָט זיך נישט גילאָזט פאַרקלאַפּן. זי האָבן אַרויס-גינומען פּאַפּיראָס, ווער בעטערע ווער ערגערע ס-האָבן אַ קנאַק גיטון שרעי-בעלעך. פייער-מאַשינקס האָבן אויסגיזעצט מיט פייער – די שטוב איז פול גיוואָרן מיט פּאַפּיראָס-רויך.

נעבן לאה, איז ביי זיין מאַשין גיזעסן אַ יונגער בחור, מאַרעק. מאַרעקס ברייוו, דיק פונים איז שפּייכלינדיק אַ גאַנצן טאָג גיווען איינגיקלעפּט אין דער מאַשין. ער האָט דאָ גיאַרבייט נישט לאַנג. די אַרבעט איז אים גי-פעלן. ער האָט גיהאַלטן אַ דיקן פּאַפּיראָס אין מויל און גישטראָמט מיט רויך. דער רויך האָט גיוויקלט, פאַרבלאַנדשיט סאָר לאה אויגן. זי האָט נערוועז אַ שרייב גיטון דעם רויך פון זיך.

ס-איז אַריינגיקומען איינהאַרן מיט אַ פּאַפּיראָס אין מויל. לאה האָט אַ כאַפּ גיטון די אויעקגיגיינטע פעדער. איינגיטונקט אין טונט, אָבער איידער זי האָט די פעדער אַראָפּגיגאָסן אויפן פּאַפּיר, איז נעבן איר שוין גישטאַנען איינהאַרן.

– וואָס פריילין ציטמאַן, רויך שטערט אייך – האָט ער לוסטיק גיפרעגט, ביטע – האָט ער מיט אַ שמייכל צוגיגיגיבן – נאָט אייך אויך אַ פּאַפּיראָס, לערנט אייך אויס רויכערן – וועט דאָס אייך נישט שטערן... ס-איז זייער מאַדערן, אַז אַ פרוי רייכערט.

– אַדאַנק, האָט לאה אַ צוטומלטע גיענטפערט, ווערנדיק רויט איבער די אויערן איינהאַרן האָט זיך אין איר איינגיקוקט פאַרטראַכט. ער האָט אַ שטאַרקן צי גישען דעם פּאַפּיראָס. אַרויסלאָזנדיק דעם רויך אין אַ זיט.

פון צוטומלקייט האָט לאה ווידער אַ כאַפּ גיטון די פעדער. די הענט האָבן איר אָבער גיטרייסט. זי האָט נישט באַוויזן אַרויסצולאָזן די פעדער אויפן פּאַפּיר. איינהאַרן האָט איר דעליקאַט גיפרעגט:

– איר זענט שפּעט צערודערט פריילין, זאָגט. וואָס איז אייך? שעמט זיך נישט.

– אַדאַנק – ס-איז גאָרנישט, – האָט לאה אַ זאָג גיטון, וואַרפנדיק אַ בליק אויפן זייגער.

– פילט איר זיך נישט גוט פריילין, האָט איינהאַרן איבערגיחזרט.

– אַדאַנק, ניין. ס'איז סתם אַזוי... – האָט זי זיך אַרויסגידרייט.

מאַרעק האָט אָפּגערוקן זיין האַרטן בליק פון דער מאַשין, און אַ קוק טויגנדיק אויף איינהאַרנען און לאה האָט איר ס'מיט אַ גילעכטער גיזאָגט:

– וואָס נעמט איר זיך אַזוי איבער הי' איינהאַרן? די פריילין איז דאָך ערשט גיקומען פון קליינים שעטעל. און היינט איז דאָך שבת – האָט ער אויפן קול אויסגישריגן.

אַ צווייטער האָט אונטערגיכאַפּט.

ס-איז אַ יום-פּיבער, מע גיוויינט זיך צו...

איינהאַרנס פנים האָט זיך אָנגיכמורעט. לאה ציטמאַן איז גיווען זיינע אַ בש-אַמטע, דאָך איז ער פאַר איר ביז איצט גישטאַנען ווי אַ שווארצער אַרביטער אַ בילד פון אַנ-אונטערגיצינגן הויז. דאָס פייער האָט שוין פון אויסוויינינ אַרום-גיכאַפּט די גאַנצע שטוב. און דרויסן זעט זיך דערווייל בלויז אַ רויך. באַלד ווערט אויך דאָס פייער זיך אַדורכריסן אויף דרויסן. – – –

זי האָט אַ שליידער גיטון די פעדער. מיט קליינע נאַיאַלטע טריט. ווי זי וואָלט באַלד גיראַפּט צוריקקומען איז זי אַרויסגילאָפן פון ביורא. אַרויסי-כאַפּט אויף זיך דאָס היסעלע מיטן מאַנטל, איז זי שנעל אַרויסגילאָפן אויפן גאַס.

III

אין דרויסן האָט וואַרעם גיפייערט דעם אָוונט. פראָמווייען מיט זאַטער ליכט-קייט האָבן זיך היילקיק צעקלינגען, כדי דאָס פייערלעכקייט צו פאַרגרעסערן. דאָ און דאָרט, האָבן זיך גילאָזט מערקן צוריקקערנדע יידן פון דאַווענען.

קיין סך האָט אַבער דער שבת זיך נישט אָנגיזעען.

לאה האָט זיך גיפלאַנטערט צווישן די דורכגייער. זי איז גילאָפן שנעל. דער-נאָך האָט זי זיך אָפּגישטעלט ביי אַ טויער. זי האָט ניקוקט אויפן הימל. וואו אַ גרויסע גאַנצע לבנה איז אַ פאַרגעסענע גישטאַנען. דער נאָך האָט זי מיט אויסגעס זיך אַרויס גיטון פון אַרט אין אַוועקגילאָפן אַהיים.

זי איז גישטאַנען ביי דער טיר פון צימער, וואו איר פעטער און מומע מיט אַ קאַטאַניע פריינט האָבן אַ פאַקער גימאַכט. הילכיק האָט אַ פרוי גילאַכט.

דאָס איז זי גליקלעך גיווען, זי האָט ביים מאַן צען גראַשן גיוויניען...

די זיין מאַפּיראָס רויך האָבן אַרומגיבלאַנדשיט איבערן שטוב. מאַן און פרוי האָבן גיהוכערט. לאה האָט זיך אָנגיהאַלטן אַן דער קלאַפּקע, כדי נישט אומצופאַלן. קיינער האָט זי נישט באַמערקט און זי איז אַזוי גישטאַנען אַ לאַנגע היילע.

– כאַ-כאַ-כאַ, יאָ אַצאַלע פיינאַנדזע אַז ס'שעבע ווינראַם... האָט אַ פרוען בילעכטער ווי אַ דונער גיטראָפן לאהין – דאָס האָט ווידער די זעלבע פרוי ביים מאַן צען גראַשן גיוויניען.

לאהן האָט ווייטער קיינער נישט באַמערקט. זי איז גישטאַנען ביי דער טיר און צוגיקוקט זיך ווי דער רויך האָט זיך גיוויקלט און ווידער האָט זי גיזעען, ווי אַ שטיב איז אייניהייניק שוין אַרומגינומען פון פייער. אויף דרויסן רייסט זיך בלויז אַ רויך, אָבער באַלד וועט אויך דאָס פייער אויף דרויסן זיך אַרויס-רייסן – – –

פון

אַליעזער שינדלער, מינכען

ליידער

אַ גוט ביכל

דו גיסט דיין קינד אַ קלייד, אַ שיכל,
גיב אים אויך אַ גוט יידיש ביכל

ס'ניצט דעם גוף, ס'ניצט דער נשמה,
אַ גוט ביכל, איז אַ גליק, אַ נחמה.

ס'איז ווי אַ זאַמין אויף אַקער-ערד,
אַ גוט ביכל, איז אַן-אוצר ווערט...

סוף האַרבסט אין ענגלישן גאַרטן *)

דער שטאַלצער גאַרטן פאַרוויסט און צושטערט,
די ביימער זיפצן, שטיל ווי אַבלים...

די קשאַקיס גיבויגן אַראָפּ צו דער ערד,
ווי קראַנקע זקנים, אביונים און שפּלים

די ליליעס און רויזן פאַרוויאַליט, גישטאַרבן,
שטומע פאַרגאַנגען אַן רייד און אַן גסיסה...

אַ ווראַנע ביים וואַסער קרעכצט, ווי אַ קרבן
ערגיץ אין הויף, פון אַ טשעקישער תפיסה...

*) „ענגלישער גאַרטן" באַוואַסער פּאַרק אין מינכען.

תחילת-וויינטער

(כינעזיש ליד)

ער איז אַוועקגיפלויגן
ווען דער שניי איז שוין גיליגן
פאַר דער שטוב.

ער איז אַוועק,
ווייל דער ווינט אויפן יַם
האָט גירופן.

מסתמא האָט ער דאָרט אין דער הויך
חברים באַגעגנט.
שוין דרייַ מעת-לעת
ווי ס-איז ליידיק די שטיב.

זען קול האָט זיך פאַרלוירן,
דאָרט הויך צווישן כמאַריס.
אין בלאַסן שיין פון דער לבנה,
האָט זען שטאַנן זיך גיטונקען.

אַפרשה חומש

גילדרוש פון שמואל אסטערזעצער

[סוף פון דער נאכשר נומער]

„לאח" שרעק נלד העזים כו'. כדי אים צו מרמזשטעלן כמה זי איז אן אויך
לדעתי מה ארגעם תאריך די פעלסלעכע מרן די ארץ. האבן הן א
מיטלמעסיגער מסן אויך דאמסטיגן אויסדרוק אלהערהן מעמעס אין אלערעם ארץ.
דאבן. אז מיט זאל בעסם אויב נעסם הסרקעסדן. אדרבה מיט זאל מעמן נעסם מיטלעלע אויב
הסרקעסדן. אזן דאס זאל מאדע נעסם הסרקעסדן. אויב דאס דאס מעמן נעסם מיטלעלע אויב
הסרקעסדן אזן דאס מעמן נעסם הסרקעסדן. אין א מאמר. אז ב-ם האט אזוי מיטלעלע אין
דאס מיטלעלע.

„ראה את המחמאות כו'. כדי דאס מכר. אין די הקדמה דאס אין מיטלעלע
דאס מיטלעלע אין די מכר ששיים אין דער דאצטער מיטם אלץ נאר מיט אנדערן
לעבדר מלחמה אין די מכר ניט אים אין די נאכן אין דער דאצטם אין אנדערן אין
מיטם אים אין אין אים מיטם.

„ראה נתתי לפניך" מיטלעלע אין מיטלעלע דאס מיטלעלע אין מיטלעלע
אין אין מיטם מיטלעלע אין אין מיטם. אין דאס מיטלעלע מיטלעלע מיטם
מיטלעלע מיטם אין אין מיטם. אין דאס מיטלעלע מיטלעלע מיטם מיטלעלע
מיטם

דערציילט — האט יאקובאוויטש שוין אַ סך אינטערעסאנטע אין דייטשלאנד, באַגייסטערט פאַר דעם באַלשעוויטישן גיזאנג. — די פרעמדע האט מין אין רוסלאנד אלע מאָל זייער פיין אויפגענומען, און באַגייסטערטע זענען זיי צוריק־גיקומען קיין דייטשלאנד, וואו זיי האבן דערנאָך אין די בעסער באַשריבן זייער נסיעה. ס־איז מעגלעך אז מיר וועלן אויך צוריקקומען אַלס פייערדיקע קאָמוניסטן און דערציילן פאַר דער דייטשער עפנטלעכקייט די־גדולות פון דער סאָוויעט־מלוכה.

דאָס אַריינטרעטן אין דער קאָמוניסטישער פּאַרטיי איז בכן נישט מער ווי אַ פאַרים־זאַך, און ער עצמט מיך אין זאַל דאָס טון. איך האָב דאָך גוטע גאַנץ גוט גיהערט וואָס יאקובאוויטש האט דערצו־גיזאָגט.

יאָ, דעמלט האָב איך נאָך נישט גיוואוסט אַז יאקובאוויטש איז אַ ששעקיסט. ער האט אין די יאָרן 1926—1930 צוזאַמען גיאַרבעט אין בערלין מיט דעם ג. א. מיסגעליד ד״ר גאָלדענשטיין און אין נאָך עד־הַיום, דער ששעקיסטישער שליח ביים סאָוועטשן אַמבאַסאַדאָר אין בערלין.

באַר ווי אַזוי זאָל איך, נישט זייענדיק קיין קאָמוניסט, באַקומען אַ לעגיטימאַציע פון דער דייטשער קאָמוניסטישער פּאַרטיי? יאקובאוויטשן איז גרינג צו רעדן. אַזוי לייכט וועלן מיך די דייטשע קאָמוניסטן נישט אויסנעמען. איך האָב אפילו גיהאט אַ סך באַקאַנטע צווישן קאָמוניסט שע סטודענטן, אָבער זיי וועלן מיר נישט קענען העלפן. מיין השפּדלות אין בערלין האט נישט גיהאט קיין שום פעולה. מ־האט פאַרלאַנגט אַ „פּראָבע־צייט״. און איך האָב דאָך גיוואָלט אַז די „פאַרמאָליטשן״ זאָלן וואָס גיכער דערלעדיקט ווערן. האָב איך מיך דערמאַנט אָן דער קאָמוניסטישער גרופּע וואָס אין מיין באַדישן היימלאַנד. האָב איך דורך באַקאַנטע גישריבן צום פאַרשטייער פון די דאַרטיקע קאָמוניסטן. אויך אַ פאַרזאַמלונג האָב ער פאַרגלייכט מיין בעט־בריוו און גיפּועלט מע זאָל מיך אויפנעמען אין זייער גרופּע. גיוואוסט האָבן זיי אַז איך בין קיינמאָל נישט גישטאַנען אין קשר מיט מיליטערישע און מאַנאַרכיסטישע קריזיס און זיי האָבן גיגלייבט מיין קבטה, און איך האָב זיי גיזאָגט אַז מיין נסיעה קען סאַוועט־רוסלאַנד, האָק נאָר אַ וויסנשאַפטלעכן און קולטורעלן צוועק. נאָר פאַרלאַנגט האָבן זיי פון מיר אַז זיי באַצאָלן דעם חבר־פּאַצאָל פאַר אַ גאַנץ יאָר, מחמת דער פינאַנציעלער מצב פון דער אַרטיקער גרופּע איז גיווען אַ צרהדיקער. איך האָב זיי גיגעבן דעם אָפּצאָל פאַר אַ גאַנץ יאָר און זיי נאָך צוגיזאָגט, ווען איך וועל אַהיים קומען, צו האַלטן לעקציעס וועגן רוסלאַנד און וועגן דעם קאָמוניסטישן לעבן דאָרטן. מיינע „חברים״ האָבן דעמלט נישט יקענט וויסן אַז מיין צוזאָג וועט זיך אויסלאָזן פאַר זיי אַזוי שלים־מלאכה...

וואָלשט האָט גיהאט ווייניקער הצלחה פון מיר. ער האָט באַין־אופן נישט גיקענט באַקומען קיין פּאַרטיי־בוכל. האָט ער באַשלאָסן צו פאָרן, נישט כּתור פאַרשריבענער חבר פון דער דייטשער קאָמוניסטישער פּאַרטיי, נאָר מיט אַ סיפּ־פאַזיוונדער קאָמוניסט.

תחילת אויגוסט האָב איך אַלע מיינע הוצאות המלצה־בריוו וואָס איך האָב באַקומען פון מיין היימלענדישער קאָמוניסטישער חברה, גיוויזן יאקובאוויטשן און מעכטערן און זיי האָבן גאָר גיקוואָלן און מיך גישיקט פון זייער זיט צו פּראַסטאַר נאַוויקאַה. וואָס איז גיווען טעטיק אין דער סאָוויעטשער מחה־אַענטור. ער וידער האָט אונדז באַקענט מיט אַ גיוויסן הער גרינבערג. דער דאָזיקער איז גיווען אַ נאַנצער מקורב ביי לונאַטשאַרסקין, דעם פאָלקס־קאָמיסאַר פאַר קולטור און אַ ייִדיש־גיבוראַנט אין בעלאָרוסע. אַלמנה, פרוי קרופסקאַיאַ.

מיר האָבן אומיטום באַקומען וואַרימע בריוו קיין מאָסקווע, ווער האָט נאָך גיקענט האָבן אַ חשש און אַ ברעקל סָפק, אַז אונדזער נסיעה איז פּאָליטיש נישט צוגרייט כדת וכדין?

אַ סך גיפּועלט האָבן מיר ביים שעף־רעדאַקטאָר פונים „בערלינער טאָגבלאַט״ ד״ר שהאדאר וואָלף. ער האָט אַרויסגיוויזן גרויס אינטערעס פאַר אונדזער נסיעה, און מסכים־גיווען מ׳ר זאָלן אים צושיקן ידיעות וועגן דעם סטודענטישן לעבן אין סיבּיר און רייזע־נאַטיצן פון די צפונדיקע [אַרקטישע] קאָנען פון סיבּיר. ער האָט אונדז שאַרף גיגעבן אַ רעפערַאַט פון אַ רעפערַאַט פון אַ גרעסערן באַטרעף פרעדיס, און אַזוי האָבן מיר גיהאט פאַרוואָס אינצווקוויפן אַ ניי מוזיקע כּלים און מכשירים פאַר אונדזער ווייטער נסיעה.

פאַרשידענע דייטשע האַנדלס־גיזעלשאַפטן האָבן אונדז אויבערגעבן סוחרישע

שליחות, און אונדז גישיצט מיט נעלע, האַנדיק, שפּעטער פון אונדז צו באַקומען וויטיקע ידיעות וועגן דעם עקאָנאָמישן מצב און די קאַמערציעלע אויסזיכטן אין סיבּיר. ס־האָבן זיך אויך גיפונען מתנדבים וואָס האָבן אונדז נאָכגישיקט בעלט און זיך שפּעטער אויך שטאַרק פאַרנומען וועגן אונדזער גורל. וועגן מיר האָבן שוין גיהאט באַשטימט דעם טאָג פון אונדזער אָפּפאָר־אויף דעם נעגנען אקטאָבער, זענען מיר נאָך אַמאָל אַהיים, כדי זיך צו גיזעגנען מיט אונדזערע עלטערן און מיט אונדזערע קרובים.

סוף שפּעטעמבער האָב איך פון דיסמאַרן דערהאַלטן אַ טעלעגראַפישע ידיעה וועגן דער אויסשטעלונג פון דער וויזע. מ־האָט זי אפילו טעלעגראַפירט באַשטימט מיקס פון מאָסקווע. איז מע הייסט דאָס גרייט גיווען אונדז צו עפנען די וועגן. דיסמאַר האָט מיר אויך מודיע געווען. אַז אין מאָסקווע וועט אונדז תּיכף מקבל־פּנים זיין דאָס קאָמיסאַריאַט פאַר קולטור און וויסנשאַפט, מיר זעלן זיין אירע גאַסטן.

בעסט און וועלן נישט האָבן קיין שום הוצאות אין רוסלאַנד גופא.

נאָר פאַרדאָס וועלן מיר זיך מוזן מתחייב־זיין צו פאַרבראָנגען אַ האַלב יאָר אין מאָסקווע, פאַרשטייט זיך, אַז מיר האָבן מסכּים גיווען צו דער דאָזיקער הצעה. דעם זעקסטן אקטאָבער האָבן מיר זיך גישראָפן אין בערלין. פאַרן אויעקפאָרן האָבן מיר זיך גיזעגנט מיט פעכנערן און יאקובאוויטשן און זיי גידאַנקט פאַר זייער מיטהילף. דאָס מאָל זענען זיי גיווען גאָר פּרים־יקוהדיק און גירופן האָבן זיי אונדז „חברים״ און גיזאָגט, אַז זיי וויל־ן ווייטער מיט אונדז שטיין אין פאַר־בינדונג. דיסמאַר האָט נאָך גיהאט אַ באַזונדערן שמועס מיט פעכנערן. נאָר ער האָט אונדז דעם ענין מיט מיר נישט קיין סך גירעט. ער האָט מיר גיזאָגט, אַז דער שמועס אין גיווען מכוח עטלעכע פרעגס פונם נסעד־אַראַמט. מיט דער ציט אין פאַר מיר גיוואָרן קלאָר, אַז איבער דיסמאַרן שוועבט עפּס אַ סוד, נאָר איך האָב נישט קיין חשק גיהאט דעם דאָזיקן סוד צו דערגרונטויזן. זיינע באַציאונגען צו דער סאָוויעטישער אַמבאַסאַדאָרשאַפט זענען סוף־כל־סוף גיווען זיין אייגן ענין און דאָס דאָזיקע עסק איז מיך און וואָלשטן גאָר נישט אַנגיגאַנגן.

אַנגיגאַנגן, און מיר האָבן זיך אויך נישט גיוואָרט אריינמישן.

אפשר האָט מאָסקווע מיט אים גיהאט עפּס אַ נאָר באַזונדערע מיינונג. איך ווייס נישט דערפון. נאָר דאָס קען איך סך מבטח־זיין, אַז נישט איך און נישט וואָלשטן און נישט דיסמאַר האָבן זיך גירעכט, אַז אונדזער גוט צוגרייטע נסיעה זאָל האָבן פאַר אונדז אַזאַ סך מכשולים און כּבוניתדיקע אָנשיקנישן.

II.

דער אָנקום אין מאָסקווע

דעם ניינטן אקטאָבער האָבן זיך אויף דעם באַן־הויף פון דרעזדן־שטאַט פאַר־זאַמלט אַ סך סטודענטן. זיי זענען גיקומען זיך מיט אונדז צו גיזעגנען. מיר האָבן זיך צוגרייטליכן פאַרן סטודענטנהיים און צוזאַמען מאַרשירט צום באַן־הויף. עטלעכע חברים האָבן אויף פּרלין גישפּילט פריילעכע ניגונים, אַנ־דערע האָבן באַגלייט אויף באַלאַלייקס, און אַלע האָבן מיר גיזונגען לוסטיק און לעבעדיק. סטודענטישע גיזאַנגען האָבן גיקלונגען בעת דער פּול־גיפאָקטער שנעל־צוג איז אַרויס פון דער האַלע. דאָס גיזעגענען זיך איז אונדז אַנגיקומען ווי שיער איך בין נאָך אַמאָל אַדורכגיגאַנגען דו גרויסע צאָל עטע פון מיט דאָגות און יסורים, יענע טעג ווען מיר האָבן גיבעטן אויסלייזיק צו ווערן פון דעם עלנטקייט. איך האָב גיסראַכט וועגן דו גרויסע מאַטערנישן און דער שווערער אַרבעט וואָס די צוגרייטונג פון דער נסיעה האָט גיקאָסט, און בין געווען שאַלץ אויף דער נייער צייט וואָס האָט זיך גיזאַמלט אַ שרייבן. בשמחה־רבה האָב איך צוגיזאָגט מיינע חברים־אַקאַדעמיקער צו שרייבן ברישלעך פון אונטערוועגס און יעדן באַזונדער מיטצובראַנגען אַן אָנדענק פון דער נסיעה.

אויסן שלעזישן באַן־הויף אין סעאַדאַר וואָלשט אריינגיקומען. ער האָט נאָך גיהאט צו טון אין שאַפן. אונדזער גיטרייער פרייטאָג פינק, וואָס האָט זיך שפּעטער פאַר אונדז אַזוי מסר־נפש־גיווען, האָט אונדז נאָך גיגעבן פאַרשידענע עצות. — אונדז דערמאָנט, אַז מיר זאָלן לעבן בשלום מיט דיסמאַרן, וואָרן דיסמאַרס התנהגות האָט פינקן שוין לאַנג באַאומרואיקט. דיסמאַר איז עטלעכע טעג פריער אַוועק, ער איז גיפאָרן קיין עסלאַנד זיך גיזעגענען מיט זיין מאַמען. מיר האָבן זיך גיזאָלט טרעפן ביי דער לעטישער־רוסישער גרענץ, אין שטעטל זעבעש. — צוויי טעג דערנאָך זענען מיר גיווען אין ריגאַ. די נסיעה האָט אונדז אָפּגימאַ־טערט, האָבן מיר זיך אַנשלאָסן צו מאַכן אַ קליינעם אַפּרו. דעמלט האָט אין

על הנסים

פון הרב ד״ר נ. ה. ערמאַן ז״ל

מיט די ווערטער „על הנסים״ הייבט זיך אָן די קורצע לויב־תפילה צו ג־ט, וואָס דערמאָנט דעם היסטאָרישן באַשייס פון די וואונדער, וואָס האָט מיט אונדזערע עלטערן פאַסירט מיט טויזנטער יאָרן צוריק. יעדיס יאָר ווען ס־קומט אָן חנוכה אדער פּורים דאַנקן מיר דעם אייבערשטן נישט נאָר פאַר די נסים, וואָס דער אייבערשטער האָט מיט אונדזערע עלטערן גיטון, פאַר די די פרייהייט (פּורים), וואָס ער האָט אונדז גישענקט, און די גבורות, און די ישועות, וואָס ער האָט אונדז אַרויסגיטייזן, אַלס צייכן פון זיין מאַכט — נישט נאָר פאַר אַט דעם אַלס, נאָר אויך פאַר די מלחמות, די הייסע מלחמות צו וועלכע ער האָט אונדז צוגיפירט.

מיר מאַכן דערביי אויך אַ פאַראַלעל צווישן „בימים ההם״ און „בזמן הזה״ — צווישן אַ מאָל און היינט. די נאָך־טויזנטיעריקע אייניקלעך דאַנקן דעם אייבערשטן פאַר די מלחמות, וואָס ער האָט גיליאָזט פירן בשעתו זייערע אור־עלטערן, דער, פאַר, וויל די מלחמות זענען עס דער באַדינג פון די נסים, וויל דער אייבערש־טער לייגט נישט זיינע ניטרייע דינער די פרייהייט, ישועות ונחמות אין דער האַנט אריין, נאָר ער לאָזט זיי זיך דאָ אויסקעמפן — אויסקעמפן אויף אַ וואונדערלעכן אופן. אָן מלחמות זענען נישטאָ קיין נסים. אַזוי איז עס אויך בזמן הזה.

בימים ההם און אַזוי איז עס אויך בזמן הזה.

ווער ס־דערקענט נאָך היינט די נסים, נישט נאָר אַלס וואונדער, נאָר אויך אַלס סיבּאַל, אַלס אין־דערוויטנט לייכטנדיקע סימבאָלן אויף ער לאָזט זיך פון זיי פירן, דער איז, באמת, תופס דעם מיין פון די מלחמות, וואָס זענען גיווען ענג פאַרבונדן מיט דער ג־ט־שלעכער ישועה.

ווען די גיבורים פון „ענע טעג״ וואָלטן אַרויסגיטרעטן אָקעגן דעם צייט־שטראָם נאָר מיט זיסגן אין פרומע וואונטשן, ווען זיי וואָלטן נישט מיט העל־דישע מעשים די אינציאַטיוו אַן זייערע הענט גינומען, ווען זיי וואָלטן נישט אין אַזאַ גרויסער מאַס גיווען אַזוי עקסטרעם, אַז זיי זאָלן נישט טראָגן זייער שוואַכער מאַכט נעמען זיך דורך גיוויר, כדי צו פאַרטידיקן דאָס יידישקייט — דעמעלט וואָלט היינט קיין יידיש מויל נישט גידאַנקט דעם אייבערשטן פאַר די נסים, וואָס ער האָט גיטון פאַר פּוריגער יאָרן מיט אונדזערע אור־עלטערן. די גיבורים פון אונדזער יום־טוב, מתתיהו דער אַלטער חשמונאי און זיינע פינף זין, האָבן אָבער זייער אויפגאַבע אונדערש שווערע כוחות און באַגייסטערן אַזאַ

לעטאָלאַנד גיהערשט דיר אינסלאַציע. מיר האָבן ביי זיך גיהאט אַ שיינעם סכום אין אַמעריקאַנישע דאָלערס האָבן מיר גילעבט נישט טייער.

לסוף זענען מיר אריין אין דירעקטן צוג ריגאַ — מאָסקווע. די דאָזיקע רייזע איז גיווען אַ לוקסוס־נסיעה. אויך די רייזע־גיזעלשאַפט איז גיווען זייער אַנ־אינטאַריסאַנטע. ס־זענען גיפאָרן צוויי כינעזישע סטודענטן פון בערלין אין עס־לעכע קאָמוניסטן. די דאָזיקע האָבן זיך ערשט נאָך דער רוסישער גרענץ גע־קאָנט גימאַכט מיט די איבעריקע פאַסאַזשירן פונים שלאָף־וואָגן. וואָרן ביז זעבעש האָבן זיי מורא גיהאט פאַר דער גרענץ־פּאָליציי.

ווען מיר זענען אַוועק פון דער לעצטער לעטישער סטאַנציע צילופּע, איז דער צוג גאַנץ פאַמעלעך צוגיפאָרן צו דער רוסישער גרענץ. די פאַסאַזשירן זענען נישסאָנען אויף די ענג און נייגערעך אַר־יסיקוקס צו די פענצטער. אונדזערע דייטשע קאָמוניסטן, מיט וועלכע מיר האָבן זיך אין ריגע באַקענט, האָבן התלהבותדיק גיווינקען מיט זייערע הילן און פון דערווייטסן גיגרוסט דעם רוסישן גרענץ־פּאַסטן מיט אַ פּיזערדיקן „הויך־סאָוויעט־רוסלאַנד״.

די יינגע לייט זענען מסתּמא צום ערשטן מאָל גיפאָרן קיין רוסלאַנד און צו זייער התפּעלות איז נישט גיווען קיין גרענץ. די אַנדערע פּאַסאַזשירן זענען אויך גיווען שאַרף אויסגיריערט. פאַר אַ סך איז שאַקי רוסלאַנד גיווען, דאָס מאָדנע פאַרשלאָסענע נייגלאַנד. וואָס דאָס אַריבערטרעטן פון זיינע גרענ־צן איז

פאַרקניפּט מיט שווערקייטן און כּבוּות. — — —

(המשך יבוא)

פאַרהעלטניסמעסיק קליינע אָבער גיטרייע מחנה זיך צו באַטייליקן אין דער מלחמת ד. דעמלט ערשט שפּעלט זיך די ג־ט־שלעכע השגחה אויף זייער זייט און זייער ציל איז דערגרייכט.

וואָסערע ערנצטע וואָרינונג איז דאָס, אַלזאָ, פאַר די, וואָס מיינען אַז־בערצונע־מן די בייסטיקע ירושה פון דיי חשמונאים־קעמפערס וואָסערע ערנצטע וואָרינונג הערן מיר פון דער על הנסים־תפילה צו מאַכן אַ פאַרגלייך צווישן „בימים ההם״ און „בזמן הזה״ און אין ליכט פון דער גישיכטלעכע פאַקטן זיך באַמיִ־אונדזער ציט און אונדז אַליין מיי גיהערן צו באַגרייפן און אָפּנושאַנ־לעבן מיר דען יעצט נישט אין אַ צייט, ווען אייגענע יידישע ברידער אַרבין מיט די פאַרשידענסטע מיטלין צו דערגרייכן דעם ציל פון „להשכיח תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך״ — צו מאַכן פאַרגעסן פון אונדזערע קינדער די תורה און אירע מצוותן — פונקט ווי פאַר צוויי מיינונג יאָר צוריק, דער האַלטן זיך אויך היינט די שונאים פון אָנגיפעלשטן יידישן לעבן ביי דער מאַקטיק צו־נ־ערשט „להשכיח תורתך״ — די תורה פון יידיש האַרץ אַרויסצורייסן, ווייל דערנאָך איז שוין לייכט אַדורכצופירן דעם „להעבירם מחוקי רצונך״ — אויך דאָס פּראַקטישע יידישע לעבן צו פאַרגוואַלדיגן.

די פאַרשידענע רעפאָרם־באַוועגונגען ביי יידן אין דער לעצטער צייט, האָבן דערביגער אינסטינקטיוו זיך באַמיט קודם־כל צו שטערן די פאַרשפּרייטונג פון לימוד התורה. זיי האָבן זיך נישט צוריקגיהאַלטן פון קיין אינטריגע, מסירה און אפילו שקרים דאַרטן, ווי ס־האָט זיך גיגאַנדלט צו דערנידריקן די תורה־וויסנשאַפט אין די אויגן פון יערן פאַלשיטשן מאַכט־האָבער, נאָכדעם, טאַקע, ווי דער „יידישער לעבנס־נערוו, דער לימוד התורה, איז גיוואָרן אַ בערג־האַקט איז דער „להעבירם מחוקי רצונך״ — שוין כמעט פון זיך אַליין גיקומען. מ־האָט די אַלטע יידישע בתי־כנסיות פאַרוואַנדלט אין גו אַ אישע טעמפּלין, די יידישע תפלות, וואָס האָבן אונדזערע עלטערן פאַר אַלדאָס אמתע און גוטע באַגייסטערט לאָזט מען פאַרשטומען, די מצוות פון דער ג־ט־שלעכער לייבשאַפט צום מענטש שטעלט מען אויעך אַלס שטערונג פאַרן עלטערן לעבן, מתתיהו און מע גיט נט פאַר די דאָזיקע שענדונג פון די חוקי ד׳ די סאַנקציע פון וועמען ס־איז פון אונד־זערע מאַדערנע „הייליע״, כדי די דאָזיקע וויליקיר צוצוגעבן אַ טריבן גלאַנץ פון גיוועצלעכקייט.

דאָס זענען נישט עפּיס אַלטע פאַסיליגנען פון דער פאַר צוויי־דריי־צען־יערקער מכבים־צייט, נאָר גישעענישן פון אונדזערע טעג, וואָס דריגען נאָך אַריין אין דער סאַמע געגנוואַרט. צי קענען מיר און דאַרפן נאָך זיין אין סך, וואָס מיר האָבן אַלס יידן צו טון אקעגן די דאָזיקע באַשטרעבונגען וכדי אונדזערע קינ־דער צו קענען גאַנץ און אומבאַשעדיקט איבערצוגעבן אונדזער יידישקייט־ירושה? מיר מוזן אַלזאָ מלחמה און אויב נישט מיטן פיזישן כּלי־זיין פון די מכבים אין דעם פאַל, טאָ אין מיט זייער גייסט, מיט זייער בטחון־פון לייב־מוט, וואָס נעמט אויף די מלחמה, נישט צייטלעך דערביי די צאָל קעמפנדיקע חברים, נישט פרעגנדיק צי מע שטייט אויף דער זייט פון „רבים״ אדער „מעטים״, „גיבורים״ אדער „חלשים״, דעמלט ווען עס גייט אין אַ מלחמה צווישן „סמאַים״ און „טהורים״ און צווישן „רשעים״ און „צדיקים״. מיר מוזן מלחמה האַלטן מיט יענעם בטחון, וואָס איז זיך נישט מיישב איבער דַ־סכנות פון אַזאַ אַרט מלחמה, נאָר שטיצנדיק זיך אויף דעם, וואָס האָט אונדז זיין ג־ט־שלעך וואָרט אָנפאַרטרויט, אַלס „מורשה״ דאַרפן מיר ווידריק די דאָזיקע חשובע אָנפאַרטרויאונג אויפנעמען מיט מוסיק אָפּשטויסן די בערבערישע ברו־דער־האַנט פון אונדזערע הייליקייטן.

די דאָזיקע מלחמה איז היינט אַזאַ אומבאַדינגטער חוב ווי אין די צייטן פון די מאַקאַבעער, אויב אַפילו דער אופן אירער דאַרף היינט, פאַרשטיט זיך, זיין אַנ־אַנדערע.

דער אומזיסלעכער גריכישער איינפלוס, האָט זיך מיט פ־זישער גייאַלט, ביי דער מיטהלף פון די יידישע בונדס, אַריינגיריסן אין יידישן לעבן, מתתיהו און זיינע זין האָבן, אַלזאָ, גימוט אקעגן אים אַרויסטרעטן מיט באַוואַנטער קראַפט: לויט אינערלעכן מהות זענען זיך די באַקעפּסנדיקע געוועזן שפּ נדיק גלייך. נאָר אין דער אויסערלעכער פאַרם דערקענט מען דעם אָפּ־ווי פון טוריגער יאָרן, וואָס סיילט אַ דעם „בימים ההם״ מיט „בזמן הזה״. וקחי ה׳ חליפו כוח. די וואָס האָבן אויפגעגרשטן מוזן דער נאָר, אויב נישט דעם ציל, טאָ אין עס די קראַפט ד.ה. די מיטלין צו די דערגרייכונג פון זעלבן ציל און נאָר אין דעם ליגט דער סוד פון זייער נישט גיבראַכיגיס אַרלעריגן שוואונג־כוח.

אַ מתּנה אויף חַנוכּה

חנוכה-שפּיל אין צוויי בילדער

דאָס צווייטע בילד

(אין אַ יאָר אַרום. אין זעלבן צימער. ה׳ הירשינגער שייט אַ פּאַרקלערטער ביים אָנצינדנדיגן חנוכה-לייכטער, אין וועלכן ס-ברע-נין 5 לעכטלעך און קוקט אין דער פינצטערער נאַכט אַריין, דבורה זיצט אויך פאַרקלערט. די רעשט קינדער זיצן שטיל. פאַרזאָרגט.)

דבורה: וועגן וואָס קלערסטו דאָס יעצט אַזוי?

ה׳ הירשינגער: וועגן אונדזער טאַכטער לאהשע. שוין אַ קייליכיק יאָר ווי מיר האָבן זי פון אונדז אויעקגישיקט און מיר האָבן זי דורך דער גאַנצער צייט אַפילו איינמאָל נישט גיזען. די גרויסע גליקן פון דאָרט — זע איך אויך נישט — פונקט יעצט אין יאָר, ווי ה׳ קעניג האָט צו אונדז אָנגעקלאַפּט.

דבורה: און איך האָב אויך יעצט גיקלערט דערזען, איך קאָן נישט אויס-האַלטן פאַר בענקשאַפט צו איר. וואָס מיינסטו? אפשר וואָלסטו נאָך חנוכה אַריין גיסאָרן קיין בערלין און זי אָהיימברענגען. אַזוי ווי זי איז.

ה׳ הירשינגער: יאָ, ס-איז אַ פּלאַן. איך וועל מיר נאָך חנוכה צייט נעמען אַ שאָן, אַריינכאַפּן זיך קיין בערלין און זי אָהיימברענגען.

פייוועלע: לאהשע וועט אָהיימקומען! אַך חי גוט, אַך ווי גוט!

משהלע: זי וועט אונדז ברענגען שיינע גוטע זאַכן, און מיר וועלן זיך אַזוי פיין שפּילן!

שרהלע: כ-דאַרף נישט די גוטע זאַכן. לאָז זי בעסער גיזונט אָהיימקומען וועט גאָר גוט זיין!

פייוועלע: פאַר אַ יאָר איז אַ סך בעסער גיזונט, דעמלט איז מיט אונדז גי-זעסן אַלע אין-האַס זיך אַזוי שיין גישפּילט.

משהלע: איז גיקומען איינער, אַ שלעכטער און ביי אונדז צוגינומען אונדזער לאהשין!

שרהלע: ניין. ער איז נישט קיין שלעכטער. ער האָט זי גיוואָלט גיזונט מאַכן, אָבער ער קאָן נישט.

דבורה (צום מאַן): הערסט, ווי די קינדער שמועסן צווישן זיך?

ה׳ הירשינגער: זיי רעדן פונקט ווי מיר גרויסע. (מע קלאַפּט אין דער טיר)

אָבער שא שטילער, דאָכט זיך, אַז מע קלאַפּט שוין ווידער! ווער קאָן דאָס יעצט זיין דער שפּעטער נאַכט? (ס-קלאַפּן ווערט העפטיקער)

שוין. שוין. איך גיי עפענען (גייט צו צו דער טיר) ווער איז דאָרט?

אָך מיר, ה׳ קעניג? (עפנט אים אויף די טיר).

ה׳ קעניג (קומט אַריין): אַ גוטן חנוכה, ליבע פאַמיליע הירשינגער, אַ גוטן חנוכה!

ה׳ הירשינגער (באַגריסט זיך האַרציק מיט אים): אַ גוטן חנוכה, ה׳ קעניג!

וואָס מאַכט עפּיס אונדזער לאהשע? מיר בענקען אַזוי נאָך איר! וועט זי שוין אָהיימקומען?

דבורה (אַם ירצה השם נאָך חנוכה, נעמען מיר זי אַהיים! ווי פילט זי זיך?

איז איר עפּיס בעסער?

פייוועלע. און פאַרוואָס האָט איר זי מיט זיך נישט מיטגיבראַכט? מיר בענקען אַזוי נאָך איר!

משהלע: און מיר וועט זי ברענגען אַ שיין מעסערל מיט צוויי קליינגין! זי האָט מיר אַזוי גישריבן!

שרהלע: און מיר אַ גרויסע ליאַלקע, וואָס מאַכט אַליין צו די אויגן, ווען מע ליגט זי שלאָפן און זאָגט אַ גוטע נאַכט!

ה׳ קעניג (פרייליך צו די קינדער): נו, קינדערלעך! ווי פילט איר זיך? כ-האָב פאַר אייך מיטגיבראַכט אַ מתּנה אויף חנוכה, זייער אַ שיינע, אַ גרויסער פאַך, איך האָב אים גילאָזט שטיין אין הויז, ווייל איך האָב אים נישט ניקאָנט אַריינשלעפּן. גייט אַרויס אין הויז אַריין און נעמט אייך אים אַריין! ער שטייט אונטער דער טיר!

פייוועלע (צום ברודער און שוועסטער): קומט, קומט. מיר וועלן עס צוזאַמען אַרייננעמען. ס-איז אַזאַ גרויסער פאַך. (עפענען די טיר און לויפן אַרויס), ה׳ הירשינגער (דערשראָקן): און וואָס איז מיט אונדזער לאהשין? פאַר-וואָס ענטפערט איר אונדז גאָרנישט הענגט איר?

דבורה (צישערט איינגאַנצן): ווער ווייסט, וואָסער שלעכטס איז אונדזער גוטער לאהשין גישען?

(די קינדער קומען צוריק אַריינצוליפן דערשראָקענע)

פייוועלע: כ-האָב גיטרייט, אַז ס-איז אַ גרויסער פאַך. דערווייל שטייט עפּיס אַ מיידל אונטער דער טיר!

שרהלע: און איך האָב גיטרייט, אַז ס-איז אַזאַ גרויסע ליאַלקע, אָבער אַט האָט זי מיר אַ קוש גיגעבן! זי לויפט שוין דאָ אָהער!

לאהשע (לויפט אַריין אָנגיטון אין אַ הוט און מאַנטל): אַ גוטן חנוכה, אַ גוטן חנוכה! איך בין דאָס די מתּנה אויף חנוכה! וואָס, אַ שלעכטע מתּנה? (דער פאָטער און מוטער קאָפּן זי אַרום און קושן זי. די מוטער און לאהשע צואוויינען זיך פאַר פרייד. די ברידערלעך און שוועסטער לויפן אויך צו איר).

ה׳ הירשינגער און דבורה: אָבער ווי אַזוי לאהשע? בייסט שוין גלייך לאהשע: פון סופות אָן גיי איך שוין אַזוי אַרום, צונ-ערשט איז מיר גאָר נישט בעסער גיווען. דער פראָפעסאָר האָט גיגעבן קאַפּע האַיינוגנגין, גאַנצע טעג בין איך אין בעט גילעגן און כ-האָב גימיינט, אַז כ-וועל משוגע ווערן. אָבער דער ה׳ קעניג (וואָרט אַ ליבן בליק אויף אים) וויינט שטודיום אין סעמינאַר. דאָ ניי-פונקטן זענען צואוואַרן איבער אַגאַנץ פוילן. ס-באַקומט זיך דער איינדרוק, ווי דער ב״י ניגאָנק ווערט מיט יעדן טאָג רייסער אין אַלע טיילן פונים לאַנד.

דבורה: אָבער פאַרוואָס האָבן מיר דערפון נישט גיוואוסט? פאַרוואָס האָסטו אונדז דערווענען אַ וואָרט נישט גישריבן?

לאהשע: אין תחילת האָב איך אייך נישט גיוואָלט דערווענען צייטן, ווייל כ-בין נישט גיווען זיכער, צי כ-וועל אינגאַנצן גיזונט ווערן. שפּעטער ווידער—האָב איך אייך גיוואָלט מאַכן אַן-איבערראַשונג. נו, צי זענט איר אפשר נישט צופרידן?

ה׳ הירשינגער און דבורה: אָבער צופרידן, מיר זענען פשוט גליקלעך!

(קושן זי).

שרהלע (באַטראַכט זי): און דו וועסט שוין קאָנען אַליין ביין אויף דיינע פיס פונקט ווי מיר?

לאהשע (שמייכלט): אוודאי (גייט איבערן צימער) נו, זעסטו, איך גיי פונקט ווי דו.

פייוועלע (גייט צו צום ה׳ קעניג און דערלאַנגט אים זיין הענטל), אַ, ה׳ קעניג, איר האָט אונדז גיבראַכט די שענסטע חנוכה-מתּנה, וואָס קאָן נאָר זיין, מיר דאַנקען אייך דערפאַר זייער און זייער!

ה׳ הירשינגער (דריקט ה׳ קעניג׳ס די האַנט): יאָ, אַנשולדיקט, וואָס מחמת גרויס שמחה האָט מיך אַן אייך, דעם הויפּט בעל-שמחה אינגאַנצן פאַר-געסן. יאָ, אייך קומט דעם גרעסטן דאַנק! ווען נישט איר—וואָלסטן מיר נישט זוכה גיווען צו דער שמחה.

דבורה: מיר וועלן עס אייך קיינמאָל אין לעבן נישט מערגעסן, ה׳ קעניג! מיר וועלן זיכער נישט קענען באַצאָלן אייך פאַרן גוטס, וואָס איר האָט מיט אונדז גיטון.

ה׳ קעניג: נישט מיר קומט דעם דאַנק, נאָר אונדזער גרויסן ליבן נאָט, ני-רעכט איז דעמלט גיווען אייער ליבע לאהשע. נישט קיין צופאַל איז דעמלט גיווען די באַן-קאַטאַסטראָפע, וועלכע האָט קיינמאָל קיין שאָדנס נישט גימאַכט. נאָר מיך צו אייך אין הויז אַריין ביצרענגט, כדי דער גוטער לאהשין צו מירן קיין בערלין און דאַרטן אין דאָס אַ רפואה שליחה. עס איז גיווען אַ השגחה-פּרטית פון ג-ט אַליין. און נאָר אים דאַרף מין דאַנקען און ליבן.

לאהשע: און דו מיצוה פון נר חנוכה, וואָס דו האָסט מקיים גיווען האָט דעמלט אַ השגיגיונג דאָס ה׳ קעניג צו אונדזער וואוינונג. צוגרוס ה׳ קעניג אַן אייער חניכה לייכטער, זייט מיך אויך פּטרא און לאַמיר זינגען „חנרות הללו״ (פאַרהאַנג — כאַר זינג:)

דבורה (צישערט איינגאַנצן): ווער ווייסט, וואָסער שלעכטס איז אונדזער גוטער לאהשין גישען?

(די קינדער קומען צוריק אַריינצוליפן דערשראָקענע)

פייוועלע: כ-האָב גיטרייט, אַז ס-איז אַ גרויסער פאַך. דערווייל שטייט עפּיס אַ מיידל אונטער דער טיר!

שרהלע: און איך האָב גיטרייט, אַז ס-איז אַזאַ גרויסע ליאַלקע, אָבער אַט האָט זי מיר אַ קוש גיגעבן! זי לויפט שוין דאָ אָהער!

לאהשע (לויפט אַריין אָנגיטון אין אַ הוט און מאַנטל): אַ גוטן חנוכה, אַ גוטן חנוכה! איך בין דאָס די מתּנה אויף חנוכה! וואָס, אַ שלעכטע מתּנה? (דער פאָטער און מוטער קאָפּן זי אַרום און קושן זי. די מוטער און לאהשע צואוויינען זיך פאַר פרייד. די ברידערלעך און שוועסטער לויפן אויך צו איר).

ה׳ הירשינגער און דבורה: אָבער ווי אַזוי לאהשע? בייסט שוין גלייך לאהשע: פון סופות אָן גיי איך שוין אַזוי אַרום, צונ-ערשט איז מיר גאָר נישט בעסער גיווען. דער פראָפעסאָר האָט גיגעבן קאַפּע האַיינוגנגין, גאַנצע טעג בין איך אין בעט גילעגן און כ-האָב גימיינט, אַז כ-וועל משוגע ווערן. אָבער דער ה׳ קעניג (וואָרט אַ ליבן בליק אויף אים) וויינט שטודיום אין סעמינאַר. דאָ ניי-פונקטן זענען צואוואַרן איבער אַגאַנץ פוילן. ס-באַקומט זיך דער איינדרוק, ווי דער ב״י ניגאָנק ווערט מיט יעדן טאָג רייסער אין אַלע טיילן פונים לאַנד.

דבורה: אָבער פאַרוואָס האָבן מיר דערפון נישט גיוואוסט? פאַרוואָס האָסטו אונדז דערווענען אַ וואָרט נישט גישריבן?

לאהשע: אין תחילת האָב איך אייך נישט גיוואָלט דערווענען צייטן, ווייל כ-בין נישט גיווען זיכער, צי כ-וועל אינגאַנצן גיזונט ווערן. שפּעטער ווידער—האָב איך אייך גיוואָלט מאַכן אַן-איבערראַשונג. נו, צי זענט איר אפשר נישט צופרידן?

ה׳ הירשינגער און דבורה: אָבער צופרידן, מיר זענען פשוט גליקלעך!

(קושן זי).

שרהלע (באַטראַכט זי): און דו וועסט שוין קאָנען אַליין ביין אויף דיינע פיס פונקט ווי מיר?

לאהשע (שמייכלט): אוודאי (גייט איבערן צימער) נו, זעסטו, איך גיי פונקט ווי דו.

פייוועלע (גייט צו צום ה׳ קעניג און דערלאַנגט אים זיין הענטל), אַ, ה׳ קעניג, איר האָט אונדז גיבראַכט די שענסטע חנוכה-מתּנה, וואָס קאָן נאָר זיין, מיר דאַנקען אייך דערפאַר זייער און זייער!

ה׳ הירשינגער (דריקט ה׳ קעניג׳ס די האַנט): יאָ, אַנשולדיקט, וואָס מחמת גרויס שמחה האָט מיך אַן אייך, דעם הויפּט בעל-שמחה אינגאַנצן פאַר-געסן. יאָ, אייך קומט דעם גרעסטן דאַנק! ווען נישט איר—וואָלסטן מיר נישט זוכה גיווען צו דער שמחה.

דבורה: מיר וועלן עס אייך קיינמאָל אין לעבן נישט מערגעסן, ה׳ קעניג! מיר וועלן זיכער נישט קענען באַצאָלן אייך פאַרן גוטס, וואָס איר האָט מיט אונדז גיטון.

ה׳ קעניג: נישט מיר קומט דעם דאַנק, נאָר אונדזער גרויסן ליבן נאָט, ני-רעכט איז דעמלט גיווען אייער ליבע לאהשע. נישט קיין צופאַל איז דעמלט גיווען די באַן-קאַטאַסטראָפע, וועלכע האָט קיינמאָל קיין שאָדנס נישט גימאַכט. נאָר מיך צו אייך אין הויז אַריין ביצרענגט, כדי דער גוטער לאהשין צו מירן קיין בערלין און דאַרטן אין דאָס אַ רפואה שליחה. עס איז גיווען אַ השגחה-פּרטית פון ג-ט אַליין. און נאָר אים דאַרף מין דאַנקען און ליבן.

לאהשע: און דו מצוה פון נר חנוכה, וואָס דו האָסט מקיים גיווען האָט דעמלט אַ השגיגיונג דאָס ה׳ קעניג צו אונדזער וואוינונג. צוגרוס ה׳ קעניג אַן אייער חניכה לייכטער, זייט מיך אויך פּטרא און לאַמיר זינגען „חנרות הללו״ (פאַרהאַנג — כאַר זינג:)

פונים בית-יעקב-סעמינאַר אין קראַקע

אינים בית-יעקב-סעמינאַר גייט איצט צו די פּעדאַגאָגישע אַרבעט

זייער אינטעריסאַנט. די גרופּס אַ׳ און ב׳ פון דער צווייטער אַפּטיילונג אַרבייטן מיט דער גרעסטער אָנשטרענגונג, מיט יעדן שאָן ווערט נעגטער די צייט צום אַרויסלאָז, וואָס דאַרף פאַרקומען די ערשטע טעג חנוכה. ס-איז צו באַוואונ-דערן דאָס פלייס פון די תּלמידות. דער גידאַנק, אַז ענדלעך קומט די צייט פון איבערגרייסן דעם סעמינאַר-לערן, לאָזט קיינען נישט צו-רו. ס-איז אַ שאָך יעדע מינוט פאַ לערנען שעהן אויף שעהן, מע שרייבט, מע נאָטירט — מיט איין וואָרט, מע רוט נישט קיין מינוט.

— צום קינסטיקן חנוכה עפענען זיך אין פוילן נייע פּיסצינ שולן. מיט דער גרעסטער אומגידולד וואַרט מין שוין אין די דאָזיקע שעטע אויף דעם אָנקום פון די לערערנס, וואָס ענדיקן יעצט וויינער שטודיום אין סעמינאַר. דאָ נייע פונקטן זענען צואוואַרן איבער אַגאַנץ פוילן. ס-באַקומט זיך דער איינדרוק, ווי דער ב״י ניגאָנק ווערט מיט יעדן טאָג רייסער אין אַלע טיילן פונים לאַנד.

— אַ לייכטצייטיק מיטן אַרויסלאָז פון די נייע לערערנס עפנט זיך דער נייער קורס אינים סעמינאַר, די צאָל פאַר-שריבענע תּלמידות צום נייען קורס אין שוין לאַנג אויבפּולס. צוליב דער גרויסער פרעקווענץ האָט אַבער די לייטונג נאָטיגאַן צו עפענען נאָך צוויי פאַראַלעל-קלאַסן. כדי צו נאָקומען דעם פאַרלאַנג פון צענטליקער תּלמידות אַן-צוקומען יעצט אינים סעמינאַר.

— זייער וויטאָגלעך אין דאָס, וואָס מע קאָן נישט באַפרידיקן די בקשות פון די אומפאַרמעגלעכע. ס-שנידט דאָס האַרץ, לייענענדיק די אַן אַ שיעור בריוו פון די עכט אידעאַלע און אמת יידישע מיידלעך, וואָס נאָרן צו לערנען אין סעמינאַר. ס-איז די העכסטע צייט מע זאָל וועגן די דאָזיקע אַלגעמע אַ טראַכטון.

פון דער בנות-צענטראַלע אין לאָדזש

— דער נייער אַ-ביסל פאַלן איז אומ-סום אויפגינומען גיוואָרן מיט גרויס אָנערקענונג און די אַרבעט און יעדן אָרט וויינט אַרויס אַ אָגאַר שטאָרקע פאַר-בעטערונג. עס ווענדן זיך כסדר פירע-רנס מיט אָנפראַגן וועגן פאַרשידענע אינים און באַקומען פינקטלעך זייערע ענטפערס.

פון דער בית-יעקב-שול אין פראַגע

די בית-יעקב-שול אין פראַגע

אין פראַגע (ביי וואַרשע) האָט זיך צום נייען שול-יאָר גיעפענט אַ בית-יעקב-פאַלקס-שול. די דאָזיקע שול גיפינט זיך אונטער דער לייטונג פון באַקאַנט אַרבאַדאַקטישן עסקן פרנס בנימין וואָלף הענדעלס. די שול אָנטויקלט זיך זייער גוט

— דער צ. ס. פאַכט שוין הכנות צום קומידיקן בנות-חודש. עס וועט צו-גישיקט ווערן אַ טעפּעציעלער צירקולאַר מיט גינוג אָנווייזונג ווי אַזוי די אַר-בייט אין קומידיקן חודש טבת צו פירן. אויך וועט אין דעם חודש אומיטום מון-ענטליטיק פאַרענדיקט ווערן די תּרומת חברה-אַקציע אויפן יאָר תּרצ״ג. נאָר אַ וויכטיקער פאַקטאָר אין דעם בנות-חודש וועט זיין דער ספּעציעלער בנות-נומער פון בית-יעקב-זשורנאַל.

— אין שיכות מיטן עפענען זיך פון די נייע בית-יעקב שולן, וועלן אויך אין די אַלע שטעט גיגרינדיט ווערן בנות-אַראַגאַניזאַציעס. דער צ. ס. וועט שטיין צו הילף די דאָזיקע נייע אָרגאַ-ניזאַציעס ביי זייער אָרגאַניזירונג.

— עס ווערט אויסגיפּערשטיקט די טעג אַ נייער טראַנספּאָרט בנות-זשעמאַנין, דער פריין פון זשעמאַנין ביי אַ גרע-סערער צאָל אין נישט וויינינקער ווי צו 50 גר.

— די הכנות צום פּרעלענענען-קורס נייען צו זייער פיבערהאַפט און די אָרגאַניזאַציעס וואָס וועלן האָבן דער-לעדיקט די ת״ח אַקציע. וועלן באַלד רעגיסטריט ווערן זייערע קאַנדידאַטנס צום קורס. די שטעט, וואָס וועלן נישט איינצאָלן דעם ת״ח אַקציע, וועלן זייערע קאַנדידאַטנס נישט גינומען ווערן אין אָכט.

די בית-יעקב-שול אין פראַגע

אין פראַגע (ביי וואַרשע) האָט זיך צום נייען שול-יאָר גיעפענט אַ בית-יעקב-פאַלקס-שול. די דאָזיקע שול גיפינט זיך אונטער דער לייטונג פון באַקאַנט אַרבאַדאַקטישן עסקן פרנס בנימין וואָלף הענדעלס. די שול אָנטויקלט זיך זייער גוט

אין פאַרלאַג בית יעקב לאָדזש

באַקומט איר די שול-ביכער:

יידיש לעבן

פון א. ז. פרידמאַן און י. ל. אַרלעאַן

ביבלישע גישיכטע

(ערשטער טייל צונויפגימישט מיטן צווייטן טייל)

פון מרדכי בוימבערג

די פריין זענען צוגעגלעך!

אַרץ-יש-אַל-בלאָט פון דער אַרץ-ישראל-צענטראַלע פון אגודת-ישראל

דעם היינטיקן חודש כסלו האָט דערשיינען דער ערשטער נומער פונים אַרץ-ישראל בלאָט פון דער אגודת-ישראל. דאָס דאָזיקע בלאָט וועט זיין דער אָפיציעלער אָרגאַן פון דער אַרץ ישראל צענטראַלע ביי אגודת ישראל.

פון דער פראַדינג:

לאָסק: לעצטנס האָט די חברא ב״י שול אייגענ-אַרטיג אַ גרעסערע פרוקן-פאַרזשאַלונג. ביי אַ פול נישטקעקן עולם עפנט די פאַרזשאַלונג פרוי האַראַוויץ, דעלעגאַ דעלעגאַ שיינים רעפעראַט אויפער דעם ב״י און בנות-גידאַנג און דאַן גיט זי אויפער דאָס וואָרט די ניי-אַנגעשיריבענע ב״י. לערערין פרל. האַליוועראַנט, דעלעגאַ דעלעגאַ ב״ד שעהרעזן רעפעראַט, דאָס וואָרט אייניקע פאַר-איבערגיריסן מיט פאַלאַריסטענען. דאַן דעקלאַמירן די ב״י שילערנס: זילבערשאַץ, יאַקובאָוויטש און רעכטמאַן, דעלעגאַ האָבן אַרויסגיגיבן אַ ב״י שילערנס: זילבערשאַץ, יאַקובאָוויטש און פּאַרזשאַלטע נרוים אַנטפּיקנען. צום סוף האָבן נאָך גיגעבן די שילערנס גליקאַ הייזינגאַס און חיעדע רעכטמאַן און מיט באַגייסטערטע וואָרטער רופן זיי די פאַרזשאַלטע צו שטיין דאָס בית-יעקב און „בנות״. די פאַרזשאַלונג האָט אַרויסגיגעבן גרויס אינטערעס און אונדזער שטאָט, וואָס עס איז אַ זעלן פון די גרויסע אַלע ניי שילערנס האָט האָבן זיך פאַרזריבן אין אַן יאָר.

י. ג.

זאַקליקאָוו: זייער אינטערעסאַנט און מייסטערלעך איז ביי אונדז אין ב״י גיווען די יאָרלעכע בחינה. צו דער לעצטער זענען גיקומען די חשובי העיר. די קונדער האָבן זיך גוט אויסגעצייכנט און טראָפּ-לעך גיגעבן אויף די זיי גישטעלטע פראַגען. אַ דאַנק דעם הינען אַנוזה-עסקן ה׳ אַליעזער זילבער-בערג האָט זיך אונדזער שול אָנגעטיקלט, הגם זי קעזטערט אין נאָנען אַ יאָר צייט. אויך אונדזער ר. ל. לערערין פרל. האָבן מיר די שול מיט פיל פאַרזשענדיג״ש און איבערגענעגקט, און די שול האָט זי פאַרציינען מיט אַ אַזעלכן אַנדענקן. אַ עלוכ״ה-צדע הפלס לערערין פרל. האָבן, זי רעם הצריעקע און הרהוד דערפאַר און דער צאָל קעפּעקער עולם דאַנקט דער רעדנערין מיט שטורם. אַפּ״ווינסקענען. עס איז אויך גיזעהן די ירעלעכע אַלגעמיינע פאַרזאַמלונג פון דער בנות. ניטאַרן א פאַרזאַלטונג: פרעזידיום-מעמע ׳ונבערג חיעדע—רבקה לאָסק, סיקר.—ביטל שיינדזאַרף, קאַס.—רחל פערבער. ביבליאָטעקע: אסתר מראַנד-בערג. פרעסס-קאָמיסיע: חייל שענבערגס און מלכה שטאַרנבערג. די ניי-גיזעלעטע פאַרזאַלטונג איז אויך באַלד צוגיטרעטן צו אַ פאַרזשטאַרקטער טעטיקייט.

וויזיט אַרויס אַן-ענערגישע שטע-לונג און פירט איין די ביכער

„יידיש לשון״

עס איז אייער חוב, אַז אין אייער שול זאָל מין לערנען פון די איינציקע אַרבאַדאַקטישע ביכער פאַרן יידיש-לימוד אין די בית-יעקב-שול — מיר זענען גרייט צו דיינען מיט עצות, אַז אין יעדן אָרט זאָל נישט פעלן ביי די יידיש-לימודים אַרבאַדאַקטישע ביכער „יידיש לשון״!

האָט איר שוין גיקויפט דאָס נייע נוצלעכע בוך

יידיש ווערטער-ביכל

פון ד״ר שלמה בירנבוים

64 זייטן פּריי 1 יל.—פאַר אַבאָנענטן נאָר 1.25 יל.

אומבאַדינגט נעלט פריערואיס און נישט צונויפמישן מיט אַנדערע חשבונות.

יהודית ווייסבעקער: לאירוש אַנד מברך עוזק בברכת מזל-טוב.

וואַלבראָם דודק אברהם זלאַטבערג

צו דער פאַרלאַבונג פון פרל. פייגע ראָטענבערג מיט ה׳ ערליך, ווינשן מיר אַ הערצלעכן מזל-טוב.

ניי-צאַנדז בנות-אגודת-ישראל

אַ הערצלעכן מזל-טוב ווינשן מיר אונדז-ער גיוט. לערערין פרל. שרה ראָט-עלד צו איר פאַרלאַבונג מיט ה׳ יעקב דאָן. גליק און זוגערידנהייט זאָלן אייערע אייביקע באַגלייטער זיין.

שטענטסאַאוו בנות-אגודת-ישראל

אַ הערצלעכן מזל-טוב ווינשן מיר אונדז-ער ל. לערערין פרל. ראָטענבערג צו איר פאַרלאַבונג מיט ה׳ יוסף ערלעך (יאַראָסלאַוו). זאָל אייער קוקונס מיט אַלזמין מון אונדזער הייליקן אידעאַל אַצירט זיין.

יאַראָסלאַוו בנות אגודי, בית-יעקב

צו די תּנאים פון מיין ליבע פריינדין פייגע ראָטענבערג מיט ה׳ יוסף ערלעך ווינטש איך פיל גליק, גייזר עתיד זאָל זיך בויען נאָך אייערע

יאַראָסלאַוו לערערין נחמה עלענבערג

צו דער חתונה פון אונדזער ייער איבער-ניעבעניע בנות-חברה יהודית צענט-נער מיט ה׳ יודל אבא סטאַראַ-ווינסקי ווינטשן מיר פיל גליק און זיין זוכה צו בויען אייער עתיד אין

גייסט פון די תּורה אידעאַלן.

גער פרעזעס חי׳ אַלפער

ביי לערערין האַסמאַן

אַ הערצלעכן מז״ט ווינטשן מיר אונדזער ח׳ חברה פרל. בלומאַדרוק צו איר פאַר-לאַבונג מיט ה׳ יעקב כ״ץ (זלאַטשאָוו). אין אונדזער ח׳ חברה פרל. רבקה רייך צו איר פאַרלאַבונג מיט ה׳ בייטלער (יאַנאָוו). זיין זוכה צו בויען אייער עתיד אין עשירות און גליק אין גייסט פון אונדזערע אידעאַלן.

שטאַרטשאָוו בנות-אגודת-ישראל

בברכת מזל-טוב פעמיליע לבבי הנני מאחלה לחברת ה.בנות- מרת דינה אוליק לישראל עם מר ליפּינסקי תזכו לבנות אחריכם בית יעקב על הרי ציון וירושלים.

בעקב מורה הבי׳ צירל שלמוביטש

אַ סך ברכות שיקן מיר אונדזער חברטע פייגע ראָטענבערג צו איר האַאיג.

לאה קוסטיל, רבקה וואַרים-לאוסקע, זלאַטקע באַרנשטיין, רבקה טשערניק און הינדע גרינבערג.

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

ŁÓDŹ, grudzień 1932

BAJS JAKOW

פרייז 45 גראשן

Rok X zeszyt 97
Adres Redakcji: „BAJS JAKOW"
Łódź, Kilińskiego 44.
Telefon 109-77.

פון דער פראווינץ

לובלין: א דאנק דער אונערמידלעכער ארבעט פון אונדזער מ' פרייזעסן פרוי כלעזייך אין לערערן פרי פיי גילינסקי פרל. לוכארש, דעלכע האט אין א קורצער צייט באזיצן פרייוויליגע ארויסלעכונג אין אונדזער בנות-ארבעטן-וויצצע.

אונדזער „בנות" שיילט זיך אין גרוס. עס קומען ביי אונז מער שעורים אין יעדן שבת א פאר-טראג איבער דער לויטנדער פדרה, דאס ברענגט אונז צו א היכער שטופ פון באגייסטערונג און התרומה הנפש און מאר דאס עס האט א סך פאר-ווינסן מאקי פרל. לוכארש. מיר פארנעמען זיך אויך מיט אלגעמיינער לייטערשור און שפרעכן אונטער דער אנפירונג פון אונדזער מ' פרל. ראצענען פון סעמינאר פרל. השכורבער און פרל. איינבערג (נוי-יארק), דעלכע האבן איבערגעלאזט אויף אונז א אומפארגעסלעכן רושם. כיי אלע אונדזערע ארבעטן דירקט און הלפט פיל צום ערפאלג דער מ' פרייזעס מ' מינצבערג. דעלכער פארדינט אנב א הערציקן יישר-כוח.

ש. פ.

יאנאוו-לוב: א דאנק דער איניציאטיוו פון די ב. פרוי היינסדארף (לובלין) איז ביי אונדזער כיי שוץ גיבראכטן א ניי פארגאנד א. נ. „יהודית", פ-האבן זיך דערפארוים א גרויסע צאל פרויען אלס חברות צו. אנד. פ-אלענערק פרויז: רויס, איבענבוים, ערליך, נאש-ליב, דאך, לעמענקאשף, ריזענגס, שטיינער א. א. א דאנק דעם, דאס עס איז אויף הייסער פאר-ליגן ביי אונדז די לערערן פרל. זינגער און ש דאנק דער ענערגישער ארבעט פון פרויען-פאר-בענד איז אריינגעטרעטן אויפלעבונג אין אונדזער שול. אזוי, אז מיר קאנען האפן, דאס אונדזער שול וועט זיך מיט דער צייט נאך שיין אנטוויקלען און דיינן אלס טוסטער פאר אלע אנדערע.

פ. פ.

קינצק: לעצטנס איז אין אונדזער ביי שול ניחען שליעלרס ביי דער אנהעבונג פון די כיי הערט מישן רב שליטא בראש.

די חגיגה האט גיעפונדן דער נ. פרייזעס הר' אלי' פייטלאוויטש, דעלכער וויזט אן אויף דעם מצוות אין באשיוט פון דער ביי שול, דאס דערבייט אמתע יידישע טעטיגקייט און א דאנק זיי האט דאס יידישע מאלץ א זכות-הקיום.

דאן פירט די מ' לערערן פרל. שטיינער אדורך די באיזנה פון 1-טן קורס, אנהייבנדיק פון בריאת העולם ביז צו דער תקופה דעם יידן ענען אריינ-ביקומען קיין ארץ-ישראל. די קינדער ענטפערן גוט און פינקטלעך אויף די שלע זיי גישטעלטע פראגן און די אנוועזנדע דריקן אויס זייער צו-פריידנקייט אין אנערקענונג. דאן חידור חעדר אונדזער מ' פרייזעסן פרוי כלעזייך אין אן אנדזער שטאם אנגאזירט ניחארן אלס ביי לערערן די פיי גילינסקי פרל. לוכארש, דעלכע האט אין א קורצער צייט באזיצן פרייוויליגע ארויסלעכונג אין אונדזער בנות-ארבעטן-וויצצע.

אונדזער „בנות" שיילט זיך אין גרוס. עס קומען ביי אונז מער שעורים אין יעדן שבת א פאר-טראג איבער דער לויטנדער פדרה, דאס ברענגט אונז צו א היכער שטופ פון באגייסטערונג און התרומה הנפש און מאר דאס עס האט א סך פאר-ווינסן מאקי פרל. לוכארש. מיר פארנעמען זיך אויך מיט אלגעמיינער לייטערשור און שפרעכן אונטער דער אנפירונג פון אונדזער מ' פרל. ראצענען פון סעמינאר פרל. השכורבער און פרל. איינבערג (נוי-יארק), דעלכע האבן איבערגעלאזט אויף אונז א אומפארגעסלעכן רושם. כיי אלע אונדזערע ארבעטן דירקט און הלפט פיל צום ערפאלג דער מ' פרייזעס מ' מינצבערג. דעלכער פארדינט אנב א הערציקן יישר-כוח.

ש. פ.

קינצק: לעצטנס איז אין אונדזער ביי שול ניחען שליעלרס ביי דער אנהעבונג פון די כיי הערט מישן רב שליטא בראש.

די חגיגה האט גיעפונדן דער נ. פרייזעס הר' אלי' פייטלאוויטש, דעלכער וויזט אן אויף דעם מצוות אין באשיוט פון דער ביי שול, דאס דערבייט אמתע יידישע טעטיגקייט און א דאנק זיי האט דאס יידישע מאלץ א זכות-הקיום.

דאן פירט די מ' לערערן פרל. שטיינער אדורך די באיזנה פון 1-טן קורס, אנהייבנדיק פון בריאת העולם ביז צו דער תקופה דעם יידן ענען אריינ-ביקומען קיין ארץ-ישראל. די קינדער ענטפערן גוט און פינקטלעך אויף די שלע זיי גישטעלטע פראגן און די אנוועזנדע דריקן אויס זייער צו-פריידנקייט אין אנערקענונג. דאן חידור חעדר אונדזער מ' פרייזעס פון אין אנדזער שטאם אנגאזירט ניחארן אלס ביי לערערן די פיי גילינסקי פרל. לוכארש, דעלכע האט אין א קורצער צייט באזיצן פרייוויליגע ארויסלעכונג אין אונדזער בנות-ארבעטן-וויצצע.

אונדזער „בנות" שיילט זיך אין גרוס. עס קומען ביי אונז מער שעורים אין יעדן שבת א פאר-טראג איבער דער לויטנדער פדרה, דאס ברענגט אונז צו א היכער שטופ פון באגייסטערונג און התרומה הנפש און מאר דאס עס האט א סך פאר-ווינסן מאקי פרל. לוכארש. מיר פארנעמען זיך אויך מיט אלגעמיינער לייטערשור און שפרעכן אונטער דער אנפירונג פון אונדזער מ' פרל. ראצענען פון סעמינאר פרל. השכורבער און פרל. איינבערג (נוי-יארק), דעלכע האבן איבערגעלאזט אויף אונז א אומפארגעסלעכן רושם. כיי אלע אונדזערע ארבעטן דירקט און הלפט פיל צום ערפאלג דער מ' פרייזעס מ' מינצבערג. דעלכער פארדינט אנב א הערציקן יישר-כוח.

ש. פ.

יאנאוו-לוב: א דאנק דער איניציאטיוו פון די ב. פרוי היינסדארף (לובלין) איז ביי אונדזער כיי שוץ גיבראכטן א ניי פארגאנד א. נ. „יהודית", פ-האבן זיך דערפארוים א גרויסע צאל פרויען אלס חברות צו. אנד. פ-אלענערק פרויז: רויס, איבענבוים, ערליך, נאש-ליב, דאך, לעמענקאשף, ריזענגס, שטיינער א. א. א דאנק דעם, דאס עס איז אויף הייסער פאר-ליגן ביי אונדז די לערערן פרל. זינגער און ש דאנק דער ענערגישער ארבעט פון פרויען-פאר-בענד איז אריינגעטרעטן אויפלעבונג אין אונדזער שול. אזוי, אז מיר קאנען האפן, דאס אונדזער שול וועט זיך מיט דער צייט נאך שיין אנטוויקלען און דיינן אלס טוסטער פאר אלע אנדערע.

פ